

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav germánských studií

Oddělení nederlandistiky

Bakalářská práce

Pavλίna Riedlová

System veřejných knihoven v Nizozemsku na konkrétním příkladu

Het systeem van openbare bibliotheken in Nederland op een concreet voorbeeld

The Dutch system of public libraries on a specific example

Praha 2015

Vedoucí práce: PhDr. Zdenka Hrnčířová

Ráda bych tímto poděkovala paní PhDr. Zdence Hrnčířové za odborné vedení, připomínky a rady k této práci. Také chci poděkovat knihovnicím z Dronten a Vsetína za spolupráci a poskytnutí informací.

Ik wil graag de mevrouw PhDr. Zdenka Hrnčířová bedanken voor haar vakkundige begeleiding, opmerkingen en adviezen met betrekking tot deze scriptie. Bovendien wil ik de bibliothecaressen uit Dronten en Vsetín bedanken voor de samenwerking en de verstrekking van informatie.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

Ik verklaar dat ik mijn bachelor scriptie alleen geschreven heb, dat ik alle gebruikte bronnen en literatuur in de bibliografie heb vermeld en dat deze scriptie niet werd gebruikt in een andere universitaire studie of om een andere of dezelfde titel te krijgen.

v Praze dne 28.2.2015
te Praag op 28-2-2015

.....
Pavλίna Riedlová

Abstrakt (česky)

Bakalářská práce se zabývá systémy veřejných knihoven v Nizozemsku a v České republice. Při popisu systémů je pozornost zaměřena na právní rámec, způsob financování a popis struktury systémů knihoven. Obecný popis systémů je doplněn o analýzu konkrétních knihoven. Veřejné knihovny v Dronten a ve Vsetíně jsou popsány zejména z hlediska rozsahu fondu, počtu čtenářů a nabídky služeb. Oba systémy i konkrétní knihovny jsou srovnány, pozornost je věnována zejména rozdílům ve struktuře systémů a platných knihovnických zákonech. Srovnání knihoven v Dronten a ve Vsetíně je doplněno popisem vlivu národního systému na běžný chod knihovny.

Klíčová slova: české knihovny, nizozemské knihovny, veřejné knihovny, srovnání, Masarykova veřejná knihovna (Vsetín, Česko), FlevoMeer Bibliotheek (Dronten, Nizozemsko)

Abstract (in Nederlands)

Deze scriptie is met de systemen van de openbare bibliotheken in Nederland en in Tsjechië bezig. Bij hun beschrijving wordt de aandacht op het wettelijke kader, de wijze van de subsidiering en de beschrijving van de structuur van de systemen van de bibliotheken gericht. De algemene beschrijving van de systemen is met de analyse van de concrete bibliotheken bijgevoegd. De openbare bibliotheken in Dronten en in Vsetín zijn vooral vanuit de gezichtspunten beschreven zoals de omvang van de collectie, het aantal leden en de aanbidding van de diensten. Beide systemen en concrete bibliotheken worden vergeleken en de aandacht is vooral aan de verschillen in de structuur van de systemen en in de vigerende wetten geschonken. De vergelijking van de bibliotheken in Dronten en in Vsetín is met de beschrijving van de invloed van het nationale systeem op de gewone gang van de bibliotheek bijgevoegd.

Keywords: Tsjechische bibliotheken, Nederlandse bibliotheken, openbare bibliotheken, vergelijking, Openbare Masaryk-bibliotheek Vsetín (Vsetín, Tsjechië), FlevoMeer Bibliotheek (Dronten, Nederland)

Abstract (in English)

This bachelor's thesis deals with the systems of public libraries in the Netherlands and the Czech Republic. The system description considers legal framework, way to finance and description of libraries' system structures. General system description is completed with the analysis of particular libraries. Public libraries in Dronten and in Vsetín are mainly described according to the scope of their collections, number of readers and their offer of services. Both systems and both libraries are compared to each other, with the consideration of their differences in system structure and current library laws. The compartment of libraries in Dronten and in Vsetín is completed with a description of their national system's influence on their general operation.

Keywords: Czech libraries, Dutch libraries, public libraries, The Masaryk Public Library (Vsetín, The Czech Republic), FlevoMeer Library (Dronten, The Netherlands)

Inhoudsopgave

Afkortingenlijst	9
1 Inleiding	10
2 Nederland	12
2.1 Geschiedenis Nederlandse bibliotheken	12
3 Wettelijk kader	15
3.1 Wetten op openbare bibliotheken	15
3.2 Nieuwe bibliotheekwet	17
3.3 Subsidiering van openbare bibliotheken	18
4 Openbare bibliotheken in het heden	22
4.1 Algemene bibliotheektypen	22
4.2 Typologie van openbare bibliotheken	23
4.3 Organisaties met betrekking tot openbare bibliotheken	26
4.3.1 Stichting Samenwerkende Provinciale Serviceorganisaties Nederland	26
4.3.2 Vereniging Openbare Bibliotheken	26
4.3.3 Koninklijke Nederlandse Vereniging van Informatieprofessionals	27
4.4 Nationale projecten voor openbare bibliotheken	27
4.4.1 de Bibliotheek	28
4.4.2 Nationale Bibliotheekpas	29
4.4.3 Activiteiten	30
5 Dronten	32
5.1 Gebouw en openingstijden	32
5.2 Leden en tarieven	33
5.3 Collectie	34
5.4 Diensten en activiteiten	35
5.5 Financiële situatie	36
5.6 Medewerkers	36
6 Tsjechië	37
6.1 Geschiedenis Tsjechische bibliotheken	37
7 Wettelijk kader	40
7.1 Wetten op openbare bibliotheken	40
7.2 Actuele bibliotheekwet	42
7.3 Subsidiering van openbare bibliotheken	43
8 Openbare bibliotheken in het heden	45
8.1 Algemene bibliotheektypen	45
8.2 Typologie van openbare bibliotheken	46
8.3 Organisaties met betrekking tot openbare bibliotheken	49

8.3.1	Tsjechische Centrale Bibliotheeksraad	49
8.3.2	Vereniging van Tsjechische bibliotheken	49
8.3.3	Bond van Tsjechische Bibliotheecarissen en Informatieprofessionals	50
8.4	Nationale projecten voor openbare bibliotheken	50
8.4.1	Vraag maar bibliotheek	51
8.4.2	Boekomslagen	51
8.4.3	Activiteiten	52
9	Vsetín	54
9.1	Gebouw en openingstijden	54
9.2	Leden en tarieven	55
9.3	Collectie	56
9.4	Diensten en activiteiten	56
9.5	Financiële situatie	58
9.6	Medewerkers	59
10	Vergelijking van nationale systemen van openbare bibliotheken	60
10.1	Wettelijk kader	60
10.1.1	Actuele wetten op openbare bibliotheken	61
10.1.2	Subsidiering van openbare bibliotheken	62
10.2	Openbare bibliotheken in het heden	62
10.2.1	Typologie van openbare bibliotheken	62
10.2.2	Aantal bibliotheken	63
10.2.3	Leden en tarieven	64
10.2.4	Ondersteuninstellingen	65
10.2.5	Activiteiten	65
11	Vergelijking van de openbare bibliotheken in Dronten en in Vsetín	66
11.1	Gebouw en openingstijden	66
11.2	Leden en tarieven	67
11.3	Collectie	69
11.4	Diensten en activiteiten	70
11.5	Financiële situatie	73
11.6	Medewerkers	73
12	Conclusie	74
	Bronnen	76
	Lijst van tabellen	83
	Lijst van diagrammen	84
	Lijst van afbeeldingen	85

Afkortingenlijst

CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CPNB	Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek
EBLIDA	European Bureau of Library, Information and Documentation Associations
EU	Europese Unie
IFLA	International Federation of Library Associations and Institutions
KB	Koninklijke Bibliotheek
KNVI	Koninklijke Nederlandse Vereniging van Informatieprofessionals
MVK	Openbare Masaryk-bibliotheek Vsetín
NIPOS	Nationale Informatie-en Adviescentrum voor Cultuur
PSO's	Provinciale Serviceorganisaties
SDRUK	Vereniging van Tsjechische Bibliotheken
SIOB	Sectorinstituut Openbare Bibliotheken
SKIP	Bond van Tsjechische Bibliothecarissen en Informatieprofessionals
SPN	Stichting Samenwerkende Provinciale Serviceorganisaties Nederland
ÚKR	Tsjechische Centrale Bibliotheeksraad
UNESCO	Organisatie der Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
VOB	Vereniging van Openbare Bibliotheken
Wsob	Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen

1 Inleiding

De bibliotheken maken een belangrijk deel van de maatschappij uit. In het *Manifest voor de openbare bibliotheken* van 1994, dat de International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) heeft uitgegeven, staat deze definitie:

De openbare bibliotheek, de plaatselijke toegangspoort tot kennis, schept een essentiële voorwaarde voor levenslang leren, onafhankelijke besluitvorming en de culturele ontwikkeling van individuen en maatschappelijke groeperingen.

(International Federation of Library Associations and Institutions 1994)

De bibliotheken spelen een belangrijke rol in educatie en cultuur. Ze zijn de informatiebronnen die iedereen kan gebruiken. Om hun taken te vervullen, moesten de bibliotheken zich bij de snelle ontwikkeling in de technologie aanpassen. De bibliotheken zijn niet meer alleen de bewaarplaatsen voor de boeken, maar ze zijn de moderne instituties die informatie verspreiden. Hoewel de bibliotheken in de internationale organisaties met elkaar samenwerken om hun diensten te verbeteren, hebben de landen waarin de bibliotheken zich bevinden een belangrijke invloed op deze instituties.

Deze scriptie is met de openbare bibliotheken in Nederland en in Tsjechië bezig. Ik stel me twee doelen. Ten eerste wil ik de verschillen in de systemen en de overeenkomsten ertussen bepalen. Ik ga beide systemen beschrijven en dan wil ik de uitgekozen feiten van het ene met die van dat andere vergelijken. Ik wil bovendien de korte analyses van twee openbare bibliotheken, één uit Nederland en één uit Tsjechië, maken. Op basis van deze analyses wil ik de invloed van de nationale systemen op de concrete bibliotheken en hun activiteiten vaststellen. Het is mijn tweede doel.

Over de openbare bibliotheken wordt tegenwoordig bijna niets gepubliceerd. Ik ga daarom meestal van de internetbronnen uit. Het gaat vooral over de webpagina's van de bibliotheken en de bibliotheekorganisaties en de webpagina's van de bureaus voor de statistiek die over actuele informatie beschikken. Er worden twee documenten, één scriptie en één extra nummer van een tijdschrift, over de Nederlandse openbare bibliotheken gepubliceerd. De scriptie van Pavlína Lonská verscheen in 2012 en het gaat over de marketing van de bibliotheekdiensten in Tsjechië en in Nederland. In de scriptie van Lonská wordt de aandacht slechts op sommige aspecten van het Nederlandse systeem gericht. Aleš Vaněk publiceerde zijn beschrijving van de Nederlandse bibliotheken in 2004. Hoewel deze beschrijving uitvoerig is, zijn de informatie erin meestal verouderd.

Voor de analyses van de concrete openbare bibliotheken heb ik de bibliotheek in Dronten en de bibliotheek in Vsetín gekozen. De twee belangrijkste criteria voor de keuze van de bibliotheken waren het aantal inwoners van de stad en het feit, dat de bibliotheek openbaar en voor iedereen toegankelijk is. De informatie, die in de beschrijvingen en in de vergelijking worden gebruikt, komen uit de publieke jaaroverzichten, de webpagina's van de bibliotheken, de interne documenten van de bibliotheken en uit de elektronische communicatie met mevrouw Paulien Botman van de bibliotheek in Dronten en mevrouw Dana Riedlová van de bibliotheek in Vsetín.

Deze scriptie is thematisch in drie hoofddelen verdeeld. Het eerste deel gaat over de openbare bibliotheken in Nederland. Eerst is het systeem en dan de bibliotheek in Dronten beschreven. Het tweede deel is met de situatie in Tsjechië bezig. De beschrijving van het systeem staat voor de beschrijving van de bibliotheek in Vsetín. In het derde deel worden er sommige aspecten van de nationale systemen met elkaar vergeleken. In het tweede hoofdstuk van het derde deel zijn de bibliotheken in Dronten en in Vsetín met elkaar vergeleken en er is de invloed van hun omgeving op hun activiteiten vastgesteld.

2 Nederland

Nederland is één deel van het Koninkrijk der Nederlanden. De regeringsvorm is de constitutionele monarchie met het parlementaire stelsel. Het aantal inwoners is 17 miljoen. Het oppervlak van het Europese deel is 41 526 km² en dit is in 12 provincies verdeeld. Het Nederlands is de officiële taal in het hele land. In de provincie Friesland heeft deze status bovendien het Fries. De hoofdstad is Amsterdam. Het Koninkrijk der Nederlanden is lid van de Europese Unie (EU). Het betaalmiddel is de euro (The World Factbook 2014a).

2.1 Geschiedenis Nederlandse bibliotheken

Hoewel Nederland tegenwoordig tot de leiders van het wereldse bibliotheekwezen behoort, begon de ontwikkeling van bibliotheken op het Nederlands grondgebied later dan in gebieden rond de Middellandse Zee. Volgens Schneiders en zijn boek *Nederlandse bibliotheekgeschiedenis: van librije tot virtuele bibliotheek* ontstonden de eerste bibliotheken pas na de val van het Romeinse Rijk in de 8ste eeuw. Deze waren het resultaat van werk van missionarissen. De eerste steden met een kleine en beperkte collectie van boeken waren Utrecht en Dorestad, maar de eerste volwaardige bibliotheek bevond zich in de Sint Adelbertabdij vlakbij Egmond. De aanvankelijke twaalf boeken in deze kloosterbibliotheek kwamen oorspronkelijk uit Gent en deze collectie werd later door allerlei geschenken uitgebreid.

In de loop van de 15de eeuw bestonden er enige honderden kleine kloosterbibliotheken. Bijzondere bibliotheken bevonden zich in de kloosters van de beweging Moderne Devotie. De monniken van deze beweging mochten niet bedelen zodat de belangrijkste bron van hun inkomsten de verkoop van boeken was. De bibliothecarissen in de scriptoria van de Moderne Devotie waren dus niet alleen met de rangschikking van boeken bezig maar ze dienden eveneens als verkopers die klanten met hun bestellingen adviseerden. Bovendien werkte de beweging aan een catalogus die een lijst van bezittingen van verschillende andere bibliotheken bevatte.

De Renaissance beïnvloedde niet alleen de inhoud van boeken maar ook de beschikking ervan. Waarschijnlijk naar voorbeeld van Francesco Petrarca liet jurist Filips van Leiden zijn boekverzameling aan een kerk na. Zijn doel was het om boeken toegankelijk te maken voor studenten die ze niet konden kopen. Dit idee van de vrij toegankelijke boekverzamelingen werd snel populair. De boeken werden meestal aan kerken nagelaten die over kamers beschikten waar deze boeken ter beschikking werden gesteld. In 1562 werd het

oudste zelfstandige bibliotheekgebouw in Nederland voltooid. Ze bevond zich in Zutphen en de bedoeling was niet alleen om een bewaarplaats voor boeken te bouwen, maar het doel was ook een mooie plaats waar mensen boeken konden lezen te creëren. Een beetje tegen deze bedoeling was het feit, dat deze bibliotheek niet voor iedereen toegankelijk was. Alleen maar één of zestig mensen hadden volgens Schneiders sleutels van de deur.

Aan het eind van de 16de eeuw begonnen de bibliotheken voor de culturele elite te ontstaan. Het ging vooral over de universiteitsbibliotheken en de stadsbibliotheken. De oudste universiteitsbibliotheek bevond zich in Leiden en werd in 1575 opgericht. In 1700 bevatte haar collectie ruim 20 duizend boeken. Bronnen van boeken voor deze nieuwe bibliotheken waren onder andere de kloosters en de kerken, wat één van de gevolgen van de Reformatie was. Eveneens beantwoorden de nieuwe stadsbibliotheken aan de eisen van het calvinisme. Buitenlandse reizigers waren niet gewend aan de bescheiden kamers zonder een opvallende versiering en daarom vonden ze de Nederlandse bibliotheken oninteressant. Aan het eind van de 17de eeuw kwam de periode van stagnatie. De stadsbibliotheken kregen bijna geen geld van de gemeenten dus ze konden geen nieuwe titels kopen en daarom daalde hun populariteit bij de burgers.

De 18de eeuw bracht een nieuwe interesse voor lezen en boeken met zich mee. De burgers richtten leeszaalen op. De leeszaal was een plaats, die ruimte en rust voor het lezen aanbood. Soms werden daar ook boeken, kranten of tijdschriften uitgeleend. In 1800 ontstond één van de belangrijkste leeszaalen, het Amsterdamsche Leeskabinet. Dit beschikte vooral over de collectie van de literatuur uit die tijd. De niet-commerciële uitleenbibliotheken werden vanaf 1794 door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen opgericht. Binnen vijftig jaar stichtte de maatschappij ruim 300 bibliotheken. Hoewel het doel de verspreiding van kennis was, kon men verschillende boeken in de collecties van deze bibliotheken vinden. In sommige bibliotheken waren ook speciale kinderafdelingen aanwezig.

De nationale bibliotheek ontstond in de periode van de Bataafse Republiek in 1798. Na de vlucht van de stadhouder Willem V. werd zijn boekenverzameling de basis voor de Koninklijke Bibliotheek (KB).

In de tweede helft van de 19de eeuw begon het proces van verzuiling dat een invloed op de ontwikkeling van bibliotheken had. Protestanten, katholieken en andere groepen in de maatschappij richtten hun eigen kleine bibliotheken op. Deze beschikten over geen grote boekverzamelingen of leeskamers maar hun voordeel was de ideologische achtergrond met eigen doelgroep en de vrijwilligers die voor deze bibliotheken zorgden (Schneiders 1997: 358-374).

De ontwikkeling van de openbare bibliotheken in de 20ste eeuw is met Henri Ekhard Greve verbonden. Hij was zijn hele leven met de openbare bibliotheken bezig. In zijn dissertatie stelde hij vier soorten bibliotheken voor. Deze waren volksbibliotheken, leesmusea en leescabinetten en openbare leesmusea. De eerste waren voor iedereen bestemd, maar ze beschikten vooral over de lagere literatuur. De collecties van leesmusea en leescabinetten waren van betere kwaliteit, maar deze waren voor de hogere klassen bestemd. Het laatste type probeerde het volk de gelijke collectie zoals de leesmusea aan te bieden. Greve werkte in de Haagse Openbare Leeszaal en veranderde het volgens zijn eigen ideeën tot een nieuw type openbare bibliotheek dat op de openbare leesmusea gebaseerd werd. Bovendien was hij één van de oprichters van de Vereniging van Openbare Leeszalen in Nederland en hij publiceerde een aantal artikelen over de openbare bibliotheken. Zijn grootste succes kwam in 1921. In dat jaar begon de regering met financiële steun aan de openbare bibliotheken (Brummel 1960: 92-96).

De Eerste Wereldoorlog had geen invloed op de bibliotheken dankzij de neutraliteit van Nederland. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd over de vervulling van de Duitse eisen beslist om ze de openbare bibliotheken open te laten blijven. Dat lukte en hoewel sommige boeken verboden waren, nam het aantal leden opvallend toe. De collecties van de joodse bibliotheken werden naar Frankfurt gestuurd maar na de oorlog kwamen ze uit verschillende landen terug, bijvoorbeeld uit Polen. Sommige boeken waren voor altijd verloren vanwege het bombardement op Rotterdam en andere steden. De oorlog steunde de openbare bibliotheken in de overtuiging dat de openbare bibliotheken buiten kerken en ideologieën moesten staan. Het aantal aparte kinderafdelingen nam na de oorlog sterk toe.

Vanaf de jaren zestig maakten de openbare bibliotheken veel veranderingen door. Tijdens de ontzuiling werden de aparte bibliotheken samengevoegd en de hedendaagse openbare bibliotheken ontstonden. De theologische collecties van de afzonderlijke bibliotheken werden vaak door de universiteitsbibliotheken opgekocht. Sommige speciale typen bibliotheken verdwenen, maar andere nieuwe en nodige werden opgericht, bijvoorbeeld bibliotheken met een wetenschappelijke steunfunctie. Doordat de financiële steun aan bibliotheken hoog was, begon in 1965 de bloeiperiode voor bibliotheken. In 1969 werd het automatiseringsproject voor de bibliotheken ingeleid. Drie jaar later werd het Nederlands Bibliotheek en Lectuur Centrum opgericht. Deze stichting bood de openbare bibliotheken verschillende diensten aan en ze adviseerde de regering. In het laatste decennium van de 20ste eeuw werd meer aandacht aan klanten geschonken. De nieuwe diensten werden ontwikkeld. De opleiding van medewerkers paste zich aan die situatie aan (Schneiders 1997: 358-374).

3 Wettelijk kader

De documenten die de sector van de openbare bibliotheken regelen, worden in twee groepen verdeeld. De eerste groep bevat de wetten die de regering meestal in overleg met bibliotheekorganisaties uitgaf. Deze wetten betreffen meestal de subsidies aan de bibliotheken en de bestuurlijke verantwoordelijkheid. De andere documenten worden door de bibliotheekorganisaties uitgegeven. Deze bepalen doelen, taken en activiteiten van de openbare bibliotheken. Vanaf 1 januari 2015 geldt in Nederland een nieuwe bibliotheekwet die het wettelijke kader voor de openbare bibliotheken herzielt.

3.1 Wetten op openbare bibliotheken

In 1921 werden de openbare bibliotheken als de instellingen erkend die een subsidie moesten krijgen. Het Rijk gaf de *Rijkssubsidievoorwaarden 1921 voor openbare leeszaal en bibliotheken* uit. De subsidie werd volgens het aantal inwoners berekend en het Rijk samen met de gemeenten verstrekten het geld (Koren 2006: 427).

Het tweede officiële document met ingrijpende gevolgen was volgens Koren de *Wet op het openbaar bibliotheekwerk* van 1975 die tot 1987 gold. Diensten van de openbare bibliotheken werden als fundamenteel erkend en de regering nam de verantwoording van de dienstverlening op zich. De jonge mensen tot 18 jaar hoefden in die tijd in de openbare bibliotheken niets te betalen. Er was een plan van uitbreiding van diensten en het aantal vestigingen nam toe. Eén deel van het plan was de stichting van de Provinciale Bibliotheekcentrales, die steun de openbare bibliotheken in steden tot 30 000 inwoners aanboden wat het ontstaan van de kleine bibliotheken vergemakkelijkte (Koren 2006: 428). Het aantal vestigingen nam opvallend toe wat ook door het feit veroorzaakt werd dat de regering niet alleen 20% van de gewone uitgaven maar ook alle salarisuitgaven vergoedde. Hoewel het aantal bibliotheken van 716 in 1970 tot 925 in 1980 steeg, rekenden de plannen op de grotere groei (Sectorinstituut Openbare Bibliotheken 2014a). Deze groei werd tegengehouden door het gebrek aan de subsidies van de regering die niet in staat was om alle financiële verplichtingen na te komen.

In 1987 werd de *Welzijnswet* aangenomen die tot de decentralisatie van de openbare bibliotheken leidde. Volgens Koren leidden vooral de financiële redenen tot deze nieuwe wet. De verantwoording van bibliotheken werd aan de provincies en de gemeenten overgedragen. De regering droeg alleen de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit, de coördinatie, de innovatie en de effectiviteit van het hele systeem van de openbare bibliotheken. De subsidie

werd aan de gemeenten en de provincies gestuurd. De gemeenten stonden voor de diensten van de bibliotheken in en provincies zorgden voor de Provinciale Bibliotheekcentrales.

In 1990 hadden de openbare bibliotheken behoefte om hun rol in de maatschappij te definiëren. Het *Bibliotheekcharter* volgde de internationale principes van de openbare bibliotheken. Het *Bibliotheekcharter* bevatte 15 artikelen die onder andere met collecties en hun toegankelijkheid, opleiding van medewerkers, rechten van leden, subsidiering en wetgeving bezig waren. Hoewel de uitgave van dit charter de noodzaak om eigen regels vast te stellen uitdrukte, erkenden de openbare bibliotheken tegelijkertijd het belang van juridische erkenning van de bibliotheken en hun bescherming als de openbare dienst. De grondbeginselen van de openbare bibliotheken moesten een deel van het recht vormen. Het charter schonk ook aandacht aan de subsidies. De bibliotheken konden zonder financiën van de regering niet werken maar de regering kon zich in de collecties en de regels van de bibliotheken niet mengen. Het hoofddoel van de openbare bibliotheken was een toegangspoort tot informatie voor iedereen te worden, zonder beperkingen van de regering en met haar hulp.

De *Wet op het specifiek cultuurbeleid* werd in 1994 aangenomen. Deze wet betekende een pas achteruit. Het bestaan en de ideeën van de openbare bibliotheken werden door het recht niet meer beschermd. Precies twee artikelen in de nieuwe wet die tot 2014 gold betroffen de openbare bibliotheken. Het eerste artikel 11a was met de contributievrijstelling voor de jeugd bezig. Ze mochten maximaal een helft van de gewone kosten voor de gewone diensten betalen. Het artikel 11b had betrekking tot opbouw van het bibliotheekstelsel vanuit lokale en provinciale netwerken en het nationale netwerk. De lokale netwerken werden gedefinieerd als alle openbare bibliotheken die door de gemeente gesubsidieerd werden. Het provinciaal netwerk bevatte één provinciale bibliotheekcentrale en de lokale netwerken die daarmee samenwerkten. Het nationaal netwerk bestond dan uit de provinciale bibliotheekcentrales en zorgde voor de nationale diensten zoals het interbibliothecair leenverkeer (Koren 2006: 428-431).

In 2001 werd het *Koepelconvenant herstructurering openbaar bibliotheekwerk* gesloten. Het doel was het aantal vestigingen te verminderen en de betere financiële effectiviteit te bereiken (Lonská 2012: 22). Sommige bibliotheken veranderden in de basisbibliotheken en boden een bibliotheekvoorziening aan. Deze basisbibliotheken zorgen voor diensten in meer gemeenten. Het proces dat met de aanneming van dit convenant begon wordt de Bibliotheekvernieuwing genoemd. Het aantal basisbibliotheken daalde van 508 in 2001 tot 160 in 2013 (Sectorinstituut Openbare Bibliotheken 2014b).

De openbare bibliotheken gaven nog twee charters uit. Het tweede charter dat in 2010 verscheen definieerde de positie van de gemeenten in de relatie tot de openbare bibliotheken en was ook bezig met de financiële structuur van het bibliotheekwerk. Er werd onderzoek gedaan naar een wijze hoe de subsidies ten opzichte van de digitale diensten aan te passen (Lonská 2012: 23). Het laatste charter van 2012 stelde doelen van de openbare bibliotheken voor de komende vier jaren. In dit charter van de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) (2012a: 13) wordt het doel in één zin samengevat: ‘De openbare bibliotheek levert waarde aan individu en samenleving als fysiek en digitaal informatieknoppunt door maatschappelijk te ondernemen.’ Ze willen de bibliotheken maximaal bereikbaar maken voor zoveel mogelijk mensen. Drie sleutelprojecten die dit doel zullen helpen bereiken zijn de Nationale Bibliotheekpas, de Nationale Bibliotheekcatalogus en de Nationale B-reader. In de Nationale Bibliotheekcatalogus is de inhoud van de bibliotheken en andere organisaties voor de leden van de bibliotheken toegankelijk. De eerste versie werd in 2014 in de gang gezet. De Nationale B-reader wordt in de samenwerking met een producent van consumentenelektronica geproduceerd. Deze e-reader zal de toegang tot de digitale collecties aanbieden. Over de Nationale Bibliotheekpas wordt in hoofdstuk 4.4.3 Nationale Bibliotheekpas geschreven (Vereniging van Openbare Bibliotheken 2012a: 19-28).

3.2 Nieuwe bibliotheekwet

Vanaf 1 januari 2015 is de *Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob)* van kracht. Deze wet verving de *Wet op het specifiek cultuurbeleid* die niet met de huidige rol van de bibliotheken overeenkwam. De discussie over de *Wsob* begon in 2012 en de wet werd op 5 december 2014 aangenomen. Aan het proces van de ontwikkeling van de *Wsob* hadden verschillende bibliotheekorganisaties deelgenomen onder andere de VOB, de KB, de Nederlandse Taalunie, het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB), de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (Vereniging van Openbare Bibliotheken 2014a).

De *Wsob* verandert aanzienlijk het wettelijke kader voor de openbare bibliotheken. De bibliotheken worden weer rechtelijk gedefinieerd en hun functies worden beschreven. Daardoor worden de bibliotheken meer beschermd, bijvoorbeeld de bibliotheek kan niet meer zomaar worden gesloten. Eén van de basisbegrippen is dat de bibliotheek geen individu is, maar een deel van het netwerk. Er wordt nu rekening met digitale diensten gehouden. Het wettelijke kader voor de digitalisering van de openbare bibliotheken was lang verwacht. De verantwoordelijkheid voor de digitalisering en de coördinatie van het stelsel openbare bibliotheken heeft de KB. Bovendien bewaakt de KB de dienstverlening voor mensen met een

leesbeperking. De financiering wordt in de wet gedeeltelijk geregeld (Vereniging van Openbare Bibliotheken 2014a).

De *Wsob* bevat zes hoofdstukken. In eerste hoofdstuk Algemene bepalingen worden onder andere de bibliotheekfuncties gedefinieerd. Het tweede hoofdstuk Het bibliotheeknetwerk, is met deelnemers, het functioneren en de taken van deelnemers bezig. Het derde hoofdstuk De fysieke openbare bibliotheek bevat twee artikelen. Het eerste gaat over het interbibliothecaire leenverkeer en het tweede over de provinciale ondersteuningsinstelling. In hoofdstuk De landelijke digitale bibliotheek worden de taken van de KB opgesteld. Het vijfde hoofdstuk Financiële en administratieve bepalingen is niet alleen met subsidieverstrekking bezig, maar ook met de intellectuele eigendomsrechten. Het zesde hoofdstuk Wijziging andere wetten noemt de bestaande wetten die door de *Wsob* werden gewijzigd en beschrijft deze veranderingen. Het laatste zevende hoofdstuk bevat de slotbepalingen (Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen 2014).

Eén van de belangrijkste artikelen is het vijfde artikel in eerste hoofdstuk over de bibliotheekfuncties. Deze werden lang niet beschreven. In de *Wsob* staat:

Artikel 5. Bibliotheekfuncties

Een voor een ieder toegankelijke openbare bibliotheekvoorziening omvat in ieder geval de volgende functies, die bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van het algemene publiek:

- a. ter beschikking stellen van kennis en informatie;*
- b. bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;*
- c. bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur;*
- d. organiseren van ontmoeting en debat; en*
- e. laten kennis maken met kunst en cultuur.*

(Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen 2014)

Deze functies vatten de maatschappelijke doelen van de UNESCO-manifest samen. Tijdens de bespreking in de Tweede Kamer werd een suggestie aangedragen om de laatste twee functies te verwijderen, maar deze werd geweigerd (Vereniging van Openbare Bibliotheken 2014b).

3.3 Subsidiering van openbare bibliotheken

De *Wsob* definieert in het vijfde hoofdstuk de financiering van de bibliotheken ten opzichte van de veranderingen die de nieuwe wet meebrengt. Het gaat vooral over de subsidies die de

KB krijgt of geeft. Er is ook sprake van de ministeriële subsidies die de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in bijzondere gevallen kan verstrekken. (Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen 2014).

De subsidiering van de openbare bibliotheken berust steeds op de gemeenten die verantwoordelijk voor de lokale en de regionale bibliotheken zijn. De *Wsob* definieert in het artikel 1c. (2014), dat: ‘lokale bibliotheek: organisatie met rechtspersoonlijkheid [...] die in overwegende mate door een of meer gemeenten [...] wordt gesubsidieerd of in stand gehouden.’ Tot 2015 waren gemeenten niet wettelijk verplicht aan de openbare bibliotheken de subsidies geven, maar volgens deze nieuwe wet moeten ze ten minste deze instituties in gang houden.

Bij de bepaling van de hoogte van subsidies kunnen de gemeenten van het zogenaamde instapniveau uitgaan. Het instapniveau bepaalt het kleinste bedrag per inwoner die een gemeente zal betalen. Het instapniveau houdt rekening met het totaal aantal inwoners van de gemeente, maar het bedrag rekent huisvestingskosten niet mee. Er is geen verplichting het instapniveau te gebruiken, maar deze norm helpt de bibliotheken hun doelen uit te voeren en een certificaat te krijgen. Als het bedrag te klein is, kan de bibliotheek haar gemeenschappelijke doel niet vervullen en krijgt dan geen certificaat van de Stichting Certificering Openbare Bibliotheken. De gemeenten beginnen meestal met dit instapniveau en dan voegen ze iets toe. Het instapniveau wordt elk jaar aan de inflatie aangepast. Aanvankelijk werd het kleinste bedrag voor gemeenten in 2013 tot 30 duizend inwoners op 11 euro per hoofd vastgesteld. Deze som zal in 2015 ongeveer 14 euro per hoofd bedragen (Sectorinstituut Openbare Bibliotheken 2014c). De onderstaande Tabel 1 laat alle bedragen in de drie bestaande categorieën in de jaren 2003, 2008, 2013 en 2015 zien. De categorieën zijn de gemeenten met minder dan 30 duizend inwoners, dan de gemeenten van 30 duizend tot en met 90 duizend inwoners en de laatste categorie zijn gemeenten boven 90 duizend inwoners.

	> 30 000 (€)	30 000 - 90 000 (€)	< 90 000 (€)
2003	11	12	15
2008	12,61	13,76	17,20
2013	13,55	14,78	18,47
2015	14,01	15,28	19,10

Tabel 1: De ontwikkeling van het instapniveau (Sectorinstituut Openbare Bibliotheken 2014c, geraadpleegd op 9 januari, 2015.)

De subsidies verschillen zich van elke bibliotheek. Er zijn de openbare bibliotheken die minder dan het instapniveau krijgen, maar er zijn ook zulke die veel meer krijgen. Tabel 2

bevat het totaal aantal middelen dat de openbare bibliotheken in de laatste vijf jaren ontvangen. Uit de gegevens over de totale baten blijkt de opvallende daling van het bedrag in 2013 en eveneens de plotselinge verhoging in 2010. Deze veranderingen werden vooral door de veranderingen in subsidies van de gemeenten veroorzaakt. De gemeenten zegden in verband met het *Bibliotheekcharter 2010-2012* een groter aantal subsidies voor de openbare bibliotheken toe. Opvallend is ook de daling van de inkomsten van gebruikers of mobiele diensten. Het aantal leden is waarschijnlijk niet het enige element met de invloed op deze cijfers. Hoewel het aantal leden in 2009 volgens de statistieken van het SIOB 4,027 miljoen mensen was, was het aantal inkomsten kleiner dan in 2010 wanneer minder dan 4 miljoen Nederlanders lid van de openbare bibliotheken waren. Over trends in het aantal leden wordt meer in hoofdstuk 4.2 Typologie van openbare bibliotheken gesproken. Onder de mobiele diensten worden de diensten van bibliobussen begrepen. Uit Tabel 2 blijkt eveneens duidelijk dat de gemeenten de grootste subsidiegevers voor openbare bibliotheken zijn. Deze subsidies vormen ongeveer 85% van alle inkomsten, maar de bibliotheken kunnen het tweede grootste bedrag zelf verdienen. Hoewel het maar 13% is, is het meer dan 2% die de bibliotheken in 2013 van de provincies kregen.

Jaar	Totaal baten (mln. €)	Inkomsten (mln. €)		Subsidies en bijdragen (mln. €)			Overige baten en rente
		gebruikers	mobiele diensten	gemeenten	provincies	overige	
2009	568,7	70,8	1,5	445,7	14,2	3,7	32,8
2010	574,2	71,8	1,5	457,8	13	2,7	27,4
2011	576,3	71,4	1,3	456,8	10,9	3,6	32,3
2012	570,6	69,8	1,1	452,1	9	3,5	35,1
2013	550,7	67,6	1	438,4	8,5	2,6	32,6

Tabel 2: Het overzicht van de baten van de openbare bibliotheken van 2009 t/m 2013 (Centraal Bureau voor de Statistiek 2014, geraadpleegd op 9 februari, 2015.)

De openbare bibliotheken konden in 2013 aan de inkoop van boeken en materialen 70 miljoen euro besteden. De onderstaande Tabel 3 laat informatie zien over de som die voor de aankoop van de boeken en de andere materialen in de jaren 2009-2013 in de openbare bibliotheken werd bepaald.

	in miljoen €
2009	79,8
2010	77,4
2011	75,9
2012	68,6
2013	70

Tabel 3: De mediakosten van 2009 t/m 2013 (Centraal Bureau voor de Statistiek 2014, geraadpleegd op 25 maart, 2015.)

4 Openbare bibliotheken in het heden

Als een Nederlander naar een openbare bibliotheek wil fietsen, moet hij de gemiddelde afstand van 1,8 kilometer afleggen. Voor de Hollanders is deze afstand 300 meter korter dan voor anderen. Het blijkt uit het rapport Bibliotheken in Nederland dat voor het SIOB werd verwerkt. Voor degene die anderhalf kilometer als te groot beschouwen, bieden de bibliotheken de mogelijkheden e-books gemakkelijk te lenen en gebruik van verschillende applicaties te maken die door de bibliotheken ontwikkeld werden. De fysieke aanwezigheid in een bibliotheek is bijna niet meer nodig. Toch zijn de Nederlandse bibliotheken niet alleen virtuele toegangspoorten tot informatie, maar ook belangrijke knooppunten voor mensen die iets nieuws willen weten, zien of beleven.

De openbare bibliotheken in Nederland moeten rekening met de etnische samenstelling van de bevolking houden. Sommige groepen zijn op de bibliotheekdiensten meer aangewezen. De bibliotheken moeten naar laaggeletterden of nieuwkomers richten (Hillebrink, Huysman 2008: 11-12).

4.1 Algemene bibliotheektypen

De openbare bibliotheken vormen de basis van de bibliotheekdiensten. Ze zijn voor iedereen open, ze bieden een breed spectrum van de boeken en de documenten en ze bevinden zich overal. Voor veel mensen is dit genoeg maar sommigen hebben speciale eisen die door speciale soorten bibliotheken vervuld worden.

De webpagina van de KB noemt behalve het netwerk van de openbare bibliotheken nog andere 10 typen bibliotheken die meestal een wetenschappelijke functie hebben. Deze functie hebben de hogeschoolbibliotheken en -mediatheken, de universiteitsbibliotheken, de medische en de theologische bibliotheken, de museumbibliotheken, de Plus bibliotheken en de zwaartepuntbibliotheken. In al deze kan een lezer uitvoerige informatie over onderwerpen die hem interesseren vinden. De Plus bibliotheken en de zwaartepuntbibliotheken behoren eigenlijk tot de openbare bibliotheken. Het gaat over de openbare bibliotheken die over een grotere collectie over één of meer onderwerpen dan gewoon is beschikken. Een ander type bibliotheken volgens de KB zijn de provinciale bibliotheekcentrales. De rangschikking van de provinciale bibliotheekcentrales bij de bibliotheken is een beetje ongelukkig. Deze centrales steunen de bibliotheken maar ze dienen niet als de zelfstandige bibliotheken. De muziekbibliotheken en de discotheken specialiseren zich in muziekdocumenten. De blindenbibliotheken zijn voor mensen met een visuele beperking of met een andere beperking die het lezen bemoeilijkt bestemd. Het gaat meestal niet over speciale gebouwen maar over

speciale diensten die onder andere door de openbare bibliotheken zijn aangeboden en door de KB beschermd.

4.2 Typologie van openbare bibliotheken

Over de ontwikkeling binnen de sector van de openbare bibliotheken vanaf het jaar 2000 wordt wel gesproken. Onder de indruk van al die veranderingen liet het SIOB door de ProBiblio een uitvoerig rapport *Bibliotheken in Nederland* maken. Dit rapport verscheen in augustus 2014 en biedt de beschrijving van de huidige infrastructuur van de bibliotheken en informatie over de oorzaken ervan. De informatie uit dit rapport worden in dit hoofdstuk gebruikt.

Het grondelement van het netwerk van de openbare bibliotheken zijn de bibliotheekorganisaties of de basisbibliotheken met andere woorden. Deze organisaties besturen de bibliotheekvestigingen, die bovendien over service punten, vestigingen of bibliotheekbussen kunnen beschikken. De ondersteunende functie wordt door de lokale provinciale service organisaties uitgevoerd. Boven de openbare bibliotheken bestaan in Nederland twee bedrijven die bibliotheekdiensten aanbieden. Deze beschikken niet alleen over de bibliobussen maar ook over de vaste vestigingen. Het aantal niet-commerciële bibliotheekorganisaties is in de laatste vijftien jaren aanzienlijk gedaald. In 2001 bestaan in Nederland 508 organisaties, maar in 2013 is het in het gevolg van de Bibliotheekvernieuwing maar 160 basisbibliotheken in 402 gemeenten. Eén basisbibliotheek bedient zo gemiddeld 100 duizend inwoners. De ontwikkeling van het aantal bibliotheekorganisaties laat Diagram 1 zien.

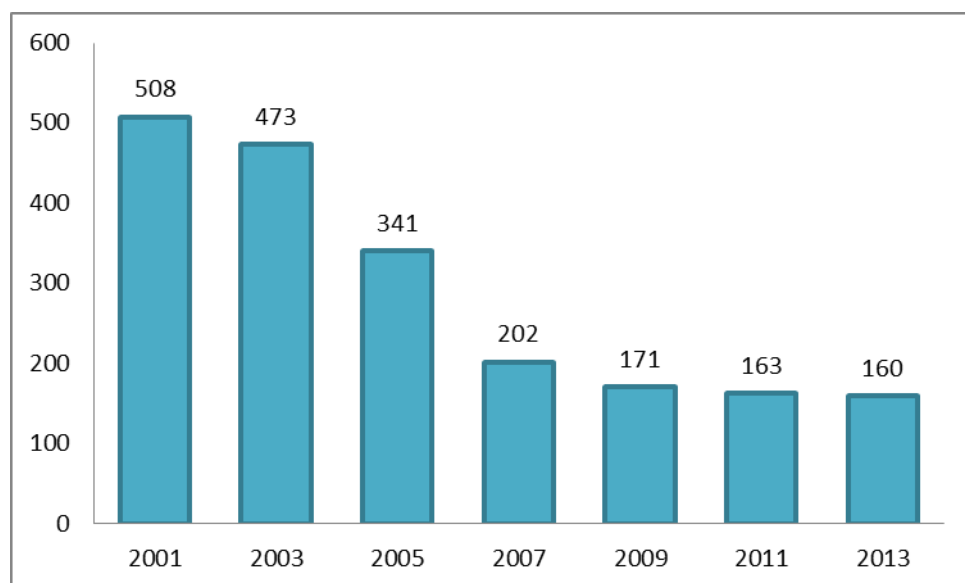
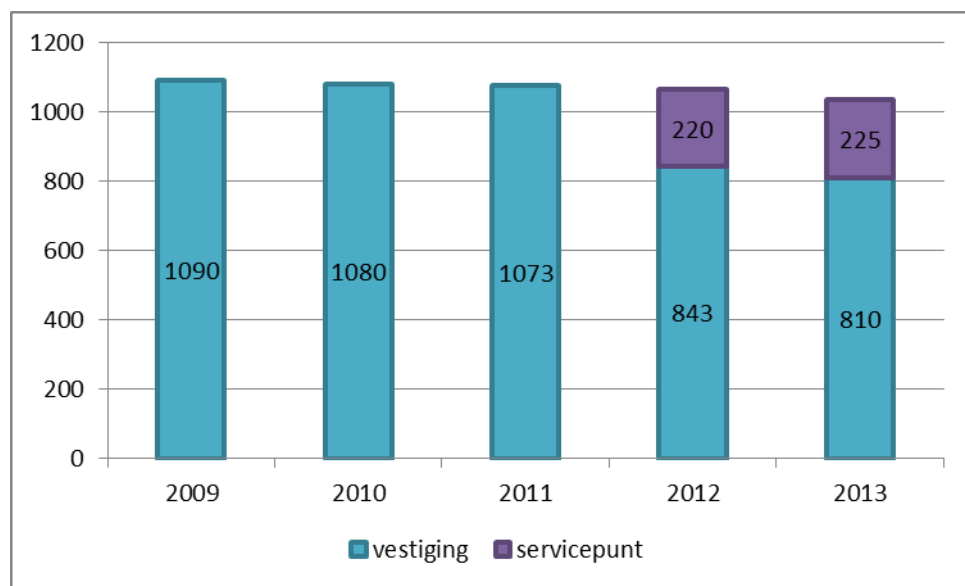

Diagram 1: Het aantal niet-commerciële bibliotheekorganisaties in gekozen jaren van 2001 t/m 2013 (Centraal Bureau voor de Statistiek 2014, geraadpleegd op 9 februari, 2015.)

Er zijn verschillende subtypen van de bibliotheekvestigingen. In het rapport worden deze zes vormen vermeld als stadscentrales, grote vestigingen, kleine vestigingen, servicepunten, mini-servicepunten, steunpunten onderwijs of zorg en ophaal- en inleverpunten. Het verschil tussen een vestiging en een servicepunt, de twee meest voorkomende hoofdvormen, ligt onder andere in het aantal openingsuren. Een vestiging moet ten minste 15 uur per week open zijn. Ze biedt de digitale toegang tot de hele collectie en vraagbemiddeling. Een vestiging organiseert culturele en literaire activiteiten en heeft een speciale aanbieding voor scholen of andere organisaties. Een servicepunt moet maar vier uur per week open zijn en biedt de digitale toegang tot de aanbieding van activiteiten. In tegenstelling tot een vestiging hoeft een servicepunt geen activiteiten te organiseren en de vraagbemiddeling kan zowel persoonlijk als elektronisch voorzien worden. Het aantal vestigingen in de laatste jaren is gedaald, maar men moet rekening houden met het feit, dat de vestigingen meestal niet als geheel verdwenen maar door de servicepunten vervangen werden. Diagram 2 laat deze veranderingen zien. De service punten begonnen in 2012 te verschijnen.

Diagram 2: Het aantal vestigingen en servicepunten van 2009 t/m 2013 (Centraal Bureau voor de Statistiek 2014, geraadpleegd op 9 februari, 2015.)

In 2013 waren volgens de informatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) 3, 858 miljoen mensen de ingeschreven gebruikers in de bibliotheken. Daarvan waren 2, 238 miljoen gebruikers jonger dan 18 jaar en 1, 620 miljoen leden waren de volwassenen. Uit de statistiek blijkt dat het aantal volwassenen is gedaald, maar het aantal jonge leden is langzamerhand gestegen. De ontwikkeling van het aantal gebruikers laat Diagram 3 zien. Na de vergelijking met het aantal inwoners is duidelijk, dat ongeveer 23% Nederlanders lid van de bibliotheek was.

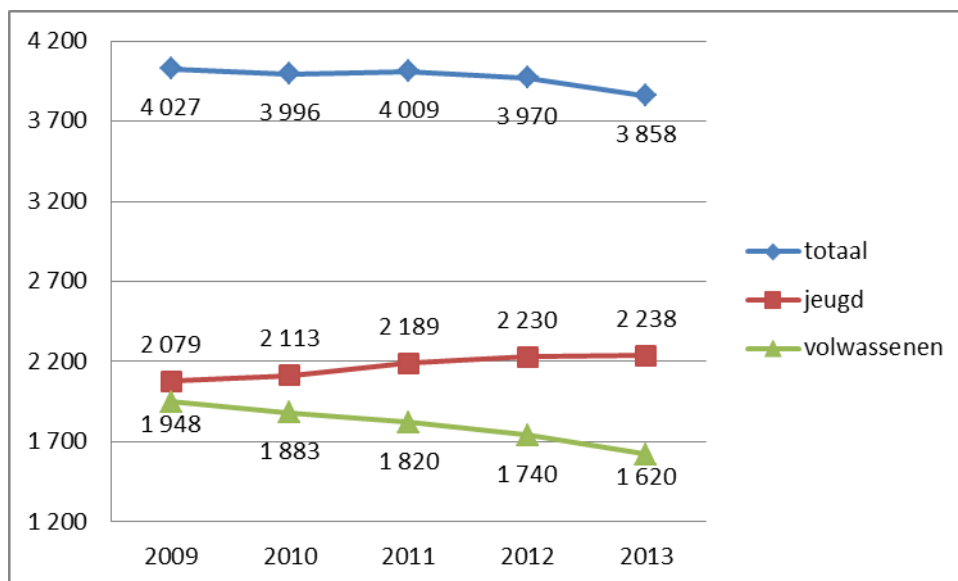

Diagram 3: De ontwikkeling van het aantal ingeschreven gebruikers van 2009 t/m 2013 in duizenden (Centraal Bureau voor de Statistiek 2014, geraadpleegd op 9 februari, 2015.)

De openbare bibliotheken in Nederland bieden hun leden een mogelijkheid om uit verschillende soorten lidmaatschap te kiezen. De soort heeft invloed op de prijs en de diensten die een gebruiker krijgt. Er zijn meestal twee soorten van het abonnement. De concrete namen van de soorten verschillen, maar over het algemeen bieden de comfortabonnementen de mogelijkheid meer boeken in één keer te lenen, boeken thuis langer te hebben of titels gratis te reserveren in vergelijking met de standaardabonnementen. De jeugd betaalt maximaal de helft van de gewone prijs, maar het is gewoon dat mensen tot en met 17 jaar niets hoeven te betalen. Vroeger werd vaak voor elke uitlening betaald, maar dat verdween en vandaag moet men meestal alleen voor de cd's en dergelijke betalen. De onderstaande Tabel 4 geeft informatie over de standaardtarieven in de openbare bibliotheken die zich in de provinciale hoofdsteden bevinden. Er werd van de informatie uitgegaan die zich op de webpagina's van de bibliotheken op 23 februari 2015 bevinden. Er werd altijd het abonnement gekozen dat ten minste de gratis uitlening van de boeken biedt. Uit Tabel 4 blijkt dat de doorsneeprijs van het gewone abonnement 43 euro is en dat de jeugd tot en met 17 jaar niets hoeven te betalen.

stad	standaard (€)	jeugd t/m 17
Arnhem	46	gratis
Assen	48	gratis
Den Haag	30,9	gratis
Groningen	45	gratis
Haarlem	38	gratis
Leeuwarden	42	gratis

Lelystad	44,5	gratis
Maastricht	35	gratis
Middelburg	44,5	gratis
's-Hertogenbosch	43,4	gratis
Utrecht	48	gratis
Zwolle	56,5	gratis

Tabel 4: Het overzicht van de standaardtarieven van de openbare bibliotheken in de provinciale hoofdsteden (webpagina's van de bibliotheken, geraadpleegd op 15 februari, 2015.)

4.3 Organisaties met betrekking tot openbare bibliotheken

Volgens het SIOB bestaan er tientallen organisaties die met de sector van openbare bibliotheken bezig zijn. Ze proberen met nieuwe ideeën te komen om effectiviteit te verbeteren of positie van de bibliotheken te versterken. Ik heb drie grote organisaties met een sterke band met de openbare bibliotheken gekozen om hun rol kort te beschrijven. Het gaat over de Stichting Samenwerkende Provinciale Serviceorganisaties Nederland (SPN) die de provinciale serviceorganisaties ondersteunt, de VOB die de belangrijkste brancheorganisatie is en de beroepsvereniging de Koninklijke Nederlandse Vereniging van Informatieprofessionals (KNVI).

4.3.1 Stichting Samenwerkende Provinciale Serviceorganisaties Nederland

Een belangrijk deel van het netwerk zijn de provinciale serviceorganisaties (PSO's). Er zijn negen PSO's in Nederland. Oorspronkelijk maakten ze een deel van de bibliotheken, maar nu staan ze afzonderlijk. Ze ondersteunen de bibliotheken bij hun dienstverlening. Deze organisaties zijn onder andere bezig met bibliothecaire en digitale diensten, ondersteuning van het onderwijs, centraal catalogiseren of ze zorgen over het interbibliothecaire leenverkeer. Ze kunnen wel hulp met marketing of andere operationele activiteiten bieden. Ze maken geen profijt en ze zijn door de provincies en de bibliotheken gefinancierd. De subsidie voor alle PSO's was 35 460 933 euro in 2013. Ze zijn leden van de SPN, die vooral de nieuwe digitale diensten en de producten ontwikkelt en het systeem van de PSO's ondersteunt (Samenwerkende Provinciale Serviceorganisaties Nederland 2015).

4.3.2 Vereniging Openbare Bibliotheken

In het voorwoord van het Jaarplan 2015 van de VOB wordt deze vereniging beschreven als:

De VOB is de branchevereniging voor alle organisaties die tezamen de branche van het openbaar bibliotheekwerk vormen: basisbibliotheken, provinciale serviceorganisaties (PSO's) en landelijk werkende organisaties waarvan hun kerntaak is de bibliotheekorganisaties te ondersteunen of een aanvullend dienstenpakket te bieden.

(Vereniging Openbare Bibliotheken 2014c: 1)

De vereniging heeft een groot aantal leden dat met hun lidmaatschapsgelden gedeeltelijk de begroting financieren, maar de vereniging krijgt het grootste deel van haar begroting van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. De VOB bemiddelt het contact tussen de overheid en de bibliotheken. De VOB speelde bijvoorbeeld een belangrijke rol tijdens het proces van het creëren van de nieuwe bibliotheekwet. De invoering van deze wet is één van de doelen van de vereniging voor het jaar 2015. Andere activiteiten richten op de kwestie van het leenrecht van de e-books of het project van de Nationale Bibliotheekpas. Deze organisatie is lid van de internationale organisaties zoals het European Bureau of Library, Information and Documentation Associations (EBLIDA) en de IFLA (Vereniging van Openbare Bibliotheken, 2014c).

4.3.3 Koninklijke Nederlandse Vereniging van Informatieprofessionals

De KNVI is de vereniging die onder andere de werknemers in bibliotheken verbindt. Binnen de vereniging zijn zeven afzonderlijke werkgroepen. Boven de afdeling Openbare bibliotheken en Speciale bibliotheken zijn daar ook werkgroepen Biomedische-Informatie, Juridische Informatie, Onderwijs en Onderzoek, Prissma en SIG Chemische Informatie. Elke afdeling organiseert vakkundige cursussen voor leden. De geschiedenis van deze vereniging begon in 1912 en in de loop der jaren werd de naam meermaals veranderd. De laatste verandering gebeurde in 2012 na het honderdjarig bestaan omdat het nodig was de naam aan de nieuwe situatie aan te passen (Koninklijke Nederlandse Vereniging van Informatieprofessionals 2013). Volgens de statistiek van het CBS werkt in de openbare bibliotheken 6 695 mensen in 2013.

4.4 Nationale projecten voor openbare bibliotheken

Het aantal ingeschreven gebruikers van de openbare bibliotheken daalt langzamerhand. De bibliotheken proberen deze trend te veranderen door de uitbreiding van hun diensten. Ze oriënteren zich naar de klant en ze proberen zo veel mogelijk gebruiksvriendelijk te zijn. De diensten en de projecten worden niet alleen in enkele bibliotheken ontwikkeld maar ze worden ook centraal gecreëerd. Deze nationale acties en de projecten sparen geld van enkele

bibliotheken en dienen goed voor de propagatie van de bibliotheken als het open vriendelijke netwerk. Ik heb enkele grote en actuele nationale projecten gekozen. Ik probeer de diversiteit in soorten van de projecten te laten zien.

4.4.1 de Bibliotheek

De verantwoordelijkheid voor de pagina debibliotheek.nl draagt de KB. Op deze pagina staan informatie over de literatuur, de literatuurgeschiedenis, het lezen en de opvoeding. De doelgroep bestaat vooral uit de jonge mensen en de kinderen. Voor deze zijn er speciale afdelingen volgens hun leeftijd gemaakt die de boeken, nieuws en de artikelen over voor hun aantrekkelijke onderwerpen bevatten. De informatieve functie van de bibliotheken is op de pagina goed zichtbaar. In de sectie “Literatuur” kan men niet alleen de boeken uit de geschiedenis canon vinden, maar ook de interviews met de auteurs, de recensies, nieuws, de resultaten van de boekenprijzen of de speciale reisbeschrijvingen over de plaatsen die in verband met één of meer literaire werken zijn. Op de wereldkaart kan men de willekeurige plaats kiezen en dan wordt er een lijst van de boeken gegenereerd die zich op die plaats afspelen. In Praag is het bijvoorbeeld *Mendelssohn op het dak* van Jiří Weil of *Alles wat het geval is* van Milo Anstadt. De pagina richt zich niet alleen naar de literatuur. In de sectie Thema kan men 13 verscheidene thema’s vinden, onder andere architectuur en stedenbouw, water of opvoeding en onderwijs. Deze artikelen worden door de deskundigen verwerkt. Bij alle thema’s staan bovendien de lijsten van de samenhangende boeken, de video’s en de actualiteiten. De rol van de imaginaire bibliothecaris in deze online bibliotheek heeft de afdeling Welkboek. Het is een hulpmiddel voor de lezers die naar een boek voor hun ontspanning zoeken maar die geen concrete titel of geen naam van de auteur weten. Ze kunnen of de eigenschappen van de hoofdpersoon of de combinatie van 13 kenmerken, bijvoorbeeld de spanning, de vrolijkheid en de geloofwaardigheid invullen en dan kunnen ze alleen uit de lijst met de voorstellen kiezen.

Het belangrijkste deel van de pagina zowel voor de lezers als voor de bibliotheken is de afdeling E-books. De ingeschreven gebruikers van de openbare bibliotheken kunnen daar na de registratie uit 9 duizend e-books kiezen. Deze kunnen ze terecht en kosteloos voor 21 dagen lenen (de Bibliotheek 2015). De mensen kunnen een paar e-books lenen ook al ze geen lid van de openbare bibliotheek zijn. Het gaat over 26 titels uit de zogenaamde eregalerij die de boeken uit de canon bevat. De Bibliotheek verleent bovendien iedereen de toegang tot de rechtenvrije e-books. Voor de aankoop van de digitale boeken is de KB vanaf 2015 verantwoordelijk. De begroting ervoor is 8 miljoen euro voor het jaar 2015 (Vereniging van

Openbare Bibliotheken 2015d). De LuisterBieb is een andere dienst voor de leden en gedeeltelijk voor de niet-leden die per de Bibliotheek beschikbaar is. Deze app biedt de toegang tot de luisterboeken aan. De laatste afdeling van de webpagina is Muziek. Deze sectie verwijst naar het Muziekweb. Het Muziekweb beschikt over de catalogus van de Centrale Discotheek Rotterdam en geeft het overzicht van haar collectie die meer dan 300 duizend cd's bevat (Bibliotheek Den Haag 2015). De namen van alle titels zijn via het Muziekweb beschikbaar. Het web bevat bovendien informatie over de genres en de artiesten. Het is mogelijk om de muziekstukken volgens de verschillende criteria te rangschikken en op te zoeken. Bij ieder liedje staan meestal de links die naar YouTube en Spotify verwijzen. Men kan altijd naar het 30 seconden lang stuk luisteren. Via de dienst LeenDirect kunnen de leden van alle openbare bibliotheken in Nederland de cd bestellen. De leden kunnen ook op de computers in hun bibliotheken naar alle liederen zonder de beperking via het Muziekweb luisteren.

4.4.2 Nationale Bibliotheekpas

Het project de Nationale Bibliotheekpas werd in 2014 door de Tweede Kamer aangenomen en de VOB werkt nu aan de invoering. Volgens het plan gaan de Nederlanders de voordelen uit de landelijke bibliotheekpas vanaf de eerste helft van 2016 plukken. Deze bibliotheekpas biedt vooral de mogelijkheid om de boeken in de verschillende bibliotheken te lenen en terug te brengen. De lezers hoeven dan niet meer alleen één bibliotheek bezoeken. Eén van de problemen die de VOB moet oplossen is het brede spectrum van de tarieven die in de openbare bibliotheken gelden. De VOB gaat van het idee uit, dat deze verschillen door de geleidelijke harmonisatie en door de invoering van de speciale modules verdwijnen. Mensen kunnen dan uit drie soorten lidmaatschap kiezen. Het gratis lidmaatschap biedt de toegang tot de openbare bibliotheekdiensten aan. De basis is het 'Lenen-in-de-bieb' abonnement dat de uitlening van boeken mogelijk maakt. Men kan ook uit de verschillende speciale modules kiezen die uit de zogenaamde losse abonnementen bestaan. De losse abonnementen kunnen betrekking tot alle diensten van de bibliotheken hebben zoals de e-books uit te lenen of de activiteiten te bezoeken (Vereniging van Openbare Bibliotheken 2015a). Op de pagina van de VOB staat het voorstel tot het 'Lenen-in-de-bieb' abonnement. De gegevens zijn in Tabel 5. Uit de gegevens blijkt dat het basisabonnement duurder dan het grootste gedeelte van de abonnementen in de provinciale hoofdsteden zou zijn.

	0 t/m 17 jaar	Klein	Basis	Groot
Kosten	0 €	28 €	48 €	68 €
Aantal items per jaar	onbeperkt	20	75	onbeperkt
Uitleentermijn incl. dvd's en cd's	4 weken	3 weken	4 weken	6 weken
Verlengen	2x	1x	1x	2x
Aantal (gratis) uitstaande reserveringen (binnen eenheid)	10	5	5	10
Kosten extra reserveringen (binnen eenheid)	0 €	0 €	0 €	0 €
Interbibliothecair leenverkeer	4.50 €	4.50 €	4.50 €	4.50 €
Opties (lokaal beleid)				
Aantal items per keer meenemen				
Meeleespas				x

Tabel 5: Het 'Lenen-in-de-bieb' abonnement (Vereniging van Openbare Bibliotheken 2015b, geraadpleegd op 7 maart, 2015.)

4.4.3 Activiteiten

De enkele openbare bibliotheken organiseren veel activiteiten die zich naar de inwoners van de gemeente worden gericht. Het zijn meestal de lezingen met de schrijvers, de ontmoetingen van de bepaalde groepen of de korte opleidingscursussen. De gezamenlijke campagnes met de landelijke organisatie zijn daarentegen meestal met het lezen bezig.

In Nederland wordt er veel aandacht aan de propagatie van het lezen geschonken. De grootste campagnes voor de propagatie van de boeken worden niet door de VOB georganiseerd, maar door de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB). Deze stichting werd met het doel opgericht om het lezen van de boeken te bevorderen. Volgens de gegevens aan de pagina van de CPNB organiseert ze over 35 evenementen per jaar. Tot de grootste campagnes behoren de campagne Nederland Leest, De Nationale Voorleesdagen en de Boekenweek. De VOB met de openbare bibliotheken nemen eraan deel. De VOB organiseert ook eigen activiteiten zoals de landelijke e-bookcampagne of de VakantieBieb (Vereniging van Openbare Bibliotheken 2015c).

De campagne Nederland leest verscheen voor de eerste keer in 2006. De actie begint op de eerste november en gaat de hele maand door. De aandacht wordt op één auteur en één van zijn boeken gericht. Er wordt gediscussieerd over het boek, er worden de theatervoorstellingen gearrangeerd of de discussieprogramma's op de televisie uitgezonden. In het merendeel van de bibliotheken wordt dit boek als het geschenk aan de leden gegeven. Het vorige jaar was het *Een vlucht regenwulpen* van Maarten 't Hart en voor dit jaar werd het

Korte Verhaal van A. L. Snijders gekozen (Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek 2015a).

In 2004 begonnen de Nationale Voorleesdagen. Deze dagen zijn in januari en ze richten zich naar de ouders en hun kinderen. De campagne benadrukt de positieve invloed van het voorlezen op de kinderen. De jury van de jeugdbibliothecarissen kiest elke jaar de tien meest geschikte kinderboeken voor het voorlezen. Er worden verschillende adviezen en tips voor de ouders gepubliceerd. In de laatste jaren wordt de aandacht aan de vaders geschonken want de vaders lezen aan hun kinderen minder dan de moeders voor (Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek 2015b).

De grootste actie van de stichting is de Boekenweek en de openbare bibliotheken werken eraan mee. Deze campagne heeft een lange traditie die in 1932 begon. De Boekenweek vindt in maart plaats en deze campagne dient vooral voor de promotie van de Nederlandstalige boeken. Elke jaargang heeft zijn eigen thema. In 2015 is het thema waanzin en het motto is Te gek voor woorden. Er worden speciale boeken uitgegeven ter gelegenheid van de Boekenweek. De eerste is het Boekenweekgeschenk dat elk jaar door de bekende schrijver wordt geschreven. Het boek wordt onder één voorwaarde als het geschenk in de boekhandels gegeven. De andere publicatie is de Boekenweekbundel. Het is de bundel van de thematische essays van de bekende Nederlanders die in de bibliotheken als het geschenk wordt gegeven. Tijdens de Boekenweek zijn er allerlei activiteiten georganiseerd, bijvoorbeeld de Schrijfwedstrijd, het Boekenbal of de Boekenweek Vice Versa (Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek 2015c).

5 Dronten

Dit hoofdstuk is met de beschrijving van de bibliotheek in Dronten bezig. Deze bibliotheek is een vestiging van de bibliotheekorganisatie de FlevoMeer Bibliotheek. In dit hoofdstuk ga ik van informatie in het publieke jaaroverzicht (FlevoMeer Bibliotheek 2014), de webpagina van de bibliotheek (FlevoMeer Bibliotheek 2015), interne documenten van de bibliotheek in Dronten en van de elektronische communicatie met mevrouw Paulien Botman, teamleider van de bibliotheek (Botman 2015) uit.

Dronten is een stad en een gemeente in de provincie Flevoland. De stad bevindt zich in Oostelijk Flevoland. De eerste inwoners kwamen daar in 1962. De oorspronkelijke plannen hielden in die tijd rekening met 15 duizend inwoners. In de loop der jaren werden de plannen aan 30 duizend inwoners aangepast. Volgens de webpagina van de gemeente telde in 2013 de stad Dronten 27 776 inwoners. Tijdens de drooglegging van de polder werden de resten van de vliegtuigen van de Tweede Wereldoorlog gevonden. Daarom komen de voormalige piloten uit Groot-Brittannië elk jaar op 4 mei om hun nagedachtenis te eren. In de stad wordt jaarlijks het evenement en het muziekfestival Meerpaaldagen gehouden.

De openbare bibliotheek in Dronten ontstond één jaar na de komst van de eerste inwoners. De bibliotheek werd als de nuttige instelling voor de ontwikkeling van de bevolking beschouwd en daarom rekenden de plannen erop. Aan het begin werkten ongeveer vijf mensen in de bibliotheek. Vanaf de oprichting werd de bibliotheek vier keer verhuisd. Nu bevindt ze zich in de Meerpaal, het culturele centrum van de stad waar onder andere het theater en de bioscoop zich bevinden en waar wordt er ook geconcentreerd. Op 15 november 2013 vierde de bibliotheek het 50 jarig bestaan.

5.1 Gebouw en openingstijden

In 2014 werd het interieur van de bibliotheek verbouwd. Nu beschikt ze over 1 650 m² in totaal, waarvan 1 100 m² de openbare ruimte is, 350 m² voor de medewerkers dient en 200 m² als de opslagplaats dient. De verbouwing was het resultaat van de bezuiniging. Het doel was om het aantal vierkante meters te verminderen. De bibliotheek verandert ook haar concept en begon met het winkelconcept, dat in de Nederlandse bibliotheken vaak voorkomt. De lezer is vooral de klant en de bibliotheek lijkt op de boekhandel. De bibliothecarissen zijn de professionals die hun diensten aanbieden. De nadruk wordt op de frontale presentaties van de boeken gelegd. Afbeelding 1 laat dit systeem van de presentatie van de boeken zien.

Afbeelding 1: Het winkelconcept in de bibliotheek Dronten (Geraadpleegd op 3 april, 2015, op <http://Iurl.cz/U0Q1>.)

In de bibliotheek bevindt zich een vestiging van de Vereniging voor Vreemdelingenverkeer die door de medewerkers van de bibliotheek is bemand. Dronten voert bovendien de filialen in Biddinghuizen en in Swifterbant. De bibliotheek in Dronten beschikt over geen boekenbrievenbus, maar tijdens de openingsuren kan de klant zelf de boeken uitlenen of terugbrengen. Het gebouw is voor gehandicapten toegankelijk.

De openingsuren zijn elke werkdag van 09:00 tot 17:00 uur, op woensdag en op vrijdag ook van 19:00 tot 20:30 uur. Op zaterdag opent de bibliotheek om 10:00 uur en sluit om 17:00 uur. Op zondag is de bibliotheek gesloten. Het totale aantal openingsuren is 50 uur per week. Van negen tot elf worden er geen vragen beantwoord maar men kan wel de boeken lenen en inleveren of het lid van de bibliotheek worden.

5.2 Leden en tarieven

Het aantal leden was 14 425 in 2013 waarvan 9 173 de jeugd tot en met 17 waren en 5 252 de volwassen leden. Het was bijna 52 % van de inwoners van de stad. Vergeleken met 2012 is het aantal leden om 276 gedaald wat door de opmerkelijke afname van de volwassenen was veroorzaakt. Bijna 1 000 volwassenen heeft hun lidmaatschap afgezegd. Dit was waarschijnlijk het gevolg van de invoering van de nieuwe abonnementsvormen. De tarieven voor de bejaarden werden onder andere verhoogd en een aantal 65-plussers zegde hun abonnement op. Deze afname werd gedeeltelijk door de toename om 678 van de jeugd in evenwicht gebracht. Als de verandering van de tarieven buiten beschouwing wordt gelaten, komt de ontwikkeling in Dronten overeen met de statistieken van het SIOB.

In de openbare bibliotheek Dronten gelden de tarieven van de Bibliotheek FlevoMeer, waaronder de vestigingen in de gemeenten Lelystad, Noordoostpolder, Dronten, Zeewolde en Urk horen. De leden tot en met 17 jaar hoeven voor het basisabonnement niets te betalen, het sterabonnement kost de jeugd 8,50 euro. Het basisabonnement voor de volwassenen kost 44,50 euro per jaar en het sterabonnement kost 57,50 euro. Er bestaat de categorie jong volwassen van 18 tot en met 22 jaar. Deze moeten 29 euro of 42 euro betalen. Er wordt de Minipas uitgegeven die voor 12 uitleningen geldt. De Minipas kost 14,50 euro. Het sterabonnement biedt vanaf 18 jaar twee passen per abonnement, 20 uitgeleende materialen en twee mogelijkheden om één materiaal te verlengen. Deze leden hoeven geen te laat geld te betalen en binnen Flevoland betalen ze geen reserveringskosten. Ze kunnen acht materialen op dezelfde moment gereserveerd hebben en ze kunnen 60 minuten per dag op internet in de bibliotheek gratis zijn. De gewone leden kunnen maar 10 materialen lenen en ze beschikken over één pas. Ze kunnen één materiaal maar één keer verlengen en 30 minuten op internet in de bibliotheek gratis zijn. Het maximale aantal reservaties is vijf. Ze moeten 0,15 euro per dag te laat geld en 0,20 euro reserveringskosten per materiaal betalen. Voor het sterabonnement voor de jeugd tot en met 17 gelden de andere voorwaarden. Met zijn bibliotheekpas kan men een korting op verschillende acties en naar instituties in Nederland krijgen. Het gaat vooral over de musea, de festivals of de tentoonstellingen.

5.3 Collectie

De collectie in 2013 bevatte 70 094 materialen. De bibliotheek beschikte over ongeveer 95 lopende abonnementen op de tijdschriften en de kranten. Er werd meer dan 7 duizend nieuwe items aangeschaft. Het aantal uitleningen was 382 820 dat betekent 26 uitleningen per lid per jaar.

De nieuwe boeken worden centraal voor de hele Bibliotheek FlevoMeer besteld bij de Nederlandse Bibliotheek Dienst. Soms worden de boeken bij bol.com of bij de lokale boekhandelaar gekocht. De titels worden volgens de recensies van de Nederlandse Bibliotheek Dienst, de toplistjes of de verzoeken van de leden gekozen. De leden kunnen bij de bibliothecarissen om de aankoop van de bepaalde titel vragen. De gekochte boeken worden in Lelystad ingewerkt en binnen een paar weken naar de Dronten gestuurd. Als het over populaire boeken gaat, krijgen ze deze binnen één week. Tegen de diefstallen worden de boeken met de RFID-tags beschermd.

De bibliotheek beschikt over de regionale afdeling met ongeveer 400 materialen die betrekking op de regio hebben. Het gaat vooral over de boeken van de Stichting Geschiedschrijving Dronten en informatie over de steden in de provincie.

Tot de populaire boeken in de collectie behoren de familie-en streekromans en de spannende boeken. Als boeken in vreemde talen worden gekocht, dan gaat het uitsluitend over de Engelstalige boeken.

In de bibliotheek is alleen de kleine muziekafdeling met de populaire titels op de dvd's, maar er wordt gebruik van de Muziekwebluister gemaakt, die meer dan 6 miljoen tracks bevat. Het gaat over het project van de Centrale Discotheek Rotterdam. Haar collectie is via internet in alle bibliotheken beschikbaar. De leden kunnen ook de applicatie LuisterBieb gebruiken en de e-books via de Bibliotheek lenen.

5.4 Diensten en activiteiten

Voor mensen met de lichamelijke beperking biedt de bibliotheek de dienst de Bibliotheek aan Huis. Mensen kunnen na de afspraak met de medewerkers de boeken bepalen die ze willen lezen en deze worden aan hen door de vrijwilligers thuisgebracht. De bibliotheek beschikt over de collectie leeshulpmiddelen en luisterboeken, maar ze werkt niet met de Stichting Aangepast Lezen samen.

De bibliotheek heeft ruim 200 Wii spellen. Verder is in de bibliotheek een podium voor de optredens en elke week zijn de 3D-printers beschikbaar om de klanten deze apparaten in werking te kunnen zien.

Het Huis voor taal is de naam voor één van de diensten. Op één plaats in de bibliotheek zijn de speciale materialen en de leerboeken van het Nederlands gemakkelijk beschikbaar. De leden kunnen daar met deze materialen rustig werken. Het doel is de plaats voor de mensen aan te bieden waar ze hun taalvaardigheden kunnen verbeteren. Het is een deel van de strijd tegen de laaggeletterdheid. Op woensdag en op donderdag in de ochtend zijn bovendien de taalcoaches aanwezig die volgens de blauwe sjaals herkenbaar zijn en die de gekwalificeerde hulp kunnen aanbieden. Er worden bovendien de maandelijkse bijeenkomsten voor de geïnteresseerden gevoerd.

Verschillende activiteiten gaan in de bibliotheek door. Sommige worden regelmatig gehouden en de andere hebben betrekking tot de speciale feesten. In 2013 werd er 241 culturele of educatieve activiteiten georganiseerd die 7 797 mensen bezochten. Tot de landelijke activiteiten behoorden onder andere de Nationale voorleesdagen, de Week van het Luisterboek of de Boekenweek. Tot de populaire lokale activiteiten behoort de Vrijdag

Blijdag, die elke maand één leuke activiteit voor de kinderen aanbiedt. Regelmatig worden de cursussen over de behandeling met de e-books of de tablets gegeven. In Dronten begon in 2014 de zogenaamde Multiculturele leeskring. Elke maand lezen de deelnemers het gelijke boek over een multicultureel thema. Eén keer per maand komen ze bij elkaar en ze praten over dat boek.

De Bibliotheek FlevoMeer zorgt voor de online communicatie met het openbaar. Ze is bezig met de gemeenschappelijke webpagina en de presentatie van de vestigingen en hun activiteiten op Facebook en Twitter. De webpagina is gebaseerd op de landelijke huisstijl van de openbare bibliotheken. De hoofdkenmerken van dergelijke pagina's zijn de combinatie van de oranje en de witte kleur en het nationale logo van de openbare bibliotheken dat zich boven bevindt. Afbeelding 2 laat het logo van de bibliotheek FlevoMeer met het nationale logo zien.

Afbeelding 2: Het logo van de Bibliotheek FlevoMeer (Geraadpleegd op 3 april, 2015, op <http://1url.cz/H0j6>.)

5.5 Financiële situatie

De bibliotheek is door de gemeente Dronten gesubsidieerd. In 2013 was het bedrag voor de aankoop van de materialen 86 duizend euro. Voor de boeken werd 69 duizend, voor de aankoop van de tijdschriften en de kranten 11 duizend en voor de andere materialen 6 duizend euro bestemd.

5.6 Medewerkers

In de bibliotheek werken 22 medewerkers. Ze alle werken deeltijds. Het hoogste urencontract is 34 uur per week. De medewerkers hebben meestal het middelbaar beroepsonderwijs, acht medewerkers hebben het praktijkonderwijs en het hoger beroepsonderwijs hebben vier medewerkers. De bibliothecarissen bezoeken de cursussen vooral op het gebied van de ICT-vaardigheden en de klantgerichtheid. Sommigen zijn alleen met de uitleentaken en de klantenservice bezig, maar de meeste medewerkers hebben ook de andere functie bijvoorbeeld in de administratie. Eén medewerker is alleen met de voorbereiding van de activiteiten bezig. Enkele dagdelen per week helpen de vrijwilligers in de bibliotheek.

Op het salaris van de bibliothecaris in Dronte heeft invloed vooral haar functie. Het aantal dienstjaren of opleiding in het vak zijn niet zo belangrijk.

6 Tsjechië

De Tsjechische republiek bevindt zich in Centraal-Europa. De regeringsvorm is de republiek. Tsjechië heeft een bevolking van ongeveer 10,6 miljoen inwoners. De oppervlakte is 78 866 km². Tsjechië is in 14 regio's verdeeld. De officiële taal is Tsjechisch. De hoofdstad is Praag. Tsjechië is lid van de EU. De munteenheid is de Tsjechische kroon (The World Factbook 2014b).

6.1 Geschiedenis Tsjechische bibliotheken

De oudste bibliotheken in Tsjechië waren kloosterbibliotheken in de Middeleeuwen die uitsluitend voor monniken en pas later studenten van bijbehorende scholen dienden. Volgens Cejpek, Hlaváček en andere en hun boek *Geschiedenis van bibliotheken en bibliotheekwezen (Dějiny knihoven a knihovnictví)*, dat de geschiedenis van de Tsjechische openbare bibliotheken tot 1938 behandelt en waarvan ik in deze samenvatting uitga, kwamen boeken in deze kloosterbibliotheken vooral uit buitenlandse kerkelijke centra. Een andere bron van boeken waren geschenken van rijke edellieden en kerkvorsten.

Tijdens de Renaissance en de regering van Karel de Vierde breidden de kloosterbibliotheken hun collecties uit. Kleine collecties hebben ook sommige kerken. Twee nieuwe soorten bibliotheken ontstonden. De eerste waren huisbibliotheken van hooggeplaatste personen. Het tweede soort verscheen na de oprichting van de Karelsuniversiteit in Praag in 1348. Het ging over de bibliotheken die tot academies van de universiteit behoorden. De studenten mochten daar dure boeken bestuderen die voor hun ontoegankelijk waren. De gemeenschappelijke universiteitsbibliotheek ontstond veel later in 1622.

Na de Hussietenoorlogen veranderde zich de maatschappij. De adel en de burgerij begonnen te ondernemen en ze konden de boeken kopen wat tot de ontwikkeling van de huisbibliotheken leidde. Het aantal bibliotheken nam in het hele land toe. In dit tijdperk verschenen er stadsbibliotheken die voor burgemeesters, leraren en dokters werden bestemd. De eerste voorganger van de voor iedereen toegankelijke bibliotheek was de bibliotheek in de stad Vodňany. De meester Havel Gelasius Vodňanský liet de stad zijn huisbibliotheek in 1556 na. In zijn testament vroeg hij om ook de gewone burgers deze boeken mochten lezen. Er werd een lijst van zijn boeken opgesteld en een deel van de inwoners van de stad kon deze boeken lezen. De uitleningen werden genoteerd en de verliezen van de boeken moesten vervangen worden. De bibliotheek stond onder toezicht van de gemeenteraad.

Onder gevolgen van de Slag op de Witte Berg behoort het verval van de stadsbibliotheken. De niet-katholieke boeken werden door de jezuiten uit de collecties van de stadsbibliotheken afgedankt. In tegenstelling tot dit verval werden de imposante bibliotheekzalen door de adel en de kerk opgebouwd. De afschaffing van de jezuiten bracht aan de stadsbibliotheken de onafhankelijkheid van de katholieke kerk mee.

De Tsjechische nationale wedergeboorte had vanaf het eind van de 18de eeuw een groot invloed op de ontwikkeling van de openbare bibliotheken. Er ontstond een nieuw soort bibliotheken. Het ging over de kleine bibliotheken, die door verenigingen van lezers werden opgericht. Deze bibliotheken waren iets tussen de privé bibliotheken en de hedendaagse openbare bibliotheken. De collectie was een collectief bezit dat oorspronkelijk uitsluitend door de leden van de vereniging uitgeleend kon worden. Deze verenigingen hadden meestal weinig leden en ze bestonden ten hoogste een paar jaar. In de jaren veertig begonnen deze bibliotheken door de verenigingen van ambachtslieden te worden opgericht wat de positieve invloed had. De bibliotheken van deze verenigingen beschikten gemiddeld over 300 boeken en ze bestonden meer jaar dan de andere.

De eerste Tsjechische openbare bibliotheek ontstond in 1834 in de stad Žebrák dankzij priester Vojtěch Nejedlý. In die tijd was moeilijk een bibliotheek op te richten omdat ervoor veel vergunningen nodig was. Deze situatie werd noch erger onder de regering van de minister Alexandr von Bach. Maar toch was in 1870 in Tsjechië ruim 445 bibliotheken van alle soorten. Met de oprichting van bibliotheken was onder andere de Artistieke vereniging (Umělecká beseda) bezig die zich naar het gebied van Silezië richtte.

Aan het begin van de 20ste eeuw werden de bibliotheken meer door de verenigingen opgericht die in het hele land actief waren zoals de verenigingen van leraren, brandweerkorpsen of de sportbeweging Sokol. In 1905 had 33% van alle gemeenten een openbare bibliotheek.

De Eerste Wereldoorlog had ten gevolg het ontstaan van de Tsjecho-Slowaakse Republiek. In 1919 verscheen de eerste wet op de openbare bibliotheken en deze wet werd ook in het buitenland hoog gewaardeerd. Er ontstond een wettelijke plicht voor elke gemeente om binnen twee jaar over één openbare bibliotheek te beschikken. De gemeente moest haar subsidiëren. Het aantal bibliotheken steeg binnen tien jaar met 484%, maar er waren grote verschillen tussen de bibliotheken. De gemeenten hadden verschillende meningen over de vorm van de openbare bibliotheek en vooral over de financiële steun. Om het gebrek aan geld bevatten de collecties in sommige bibliotheken maar 500 boeken die niet geactualiseerd werden. Om dit probleem te verminderen besloot het ministerie een speciale organisatie op te

richten en een steun aan sommige bibliotheken geven. De gekozen bibliotheken konden uit de lijst van deze organisatie de boeken kiezen en voor de speciale prijzen bestellen. Hoewel de wet onder andere de eisen op de inhoud van de collecties voorschreef, werd het verplichte percentage van informatieve boeken vaak niet vervuld. Tijdens de Grote Depressie werden vooral lagere genres gelezen. De werklozen bezochten toen vaak de bibliotheken. Het aantal geleende boeken in Praag was bijna 1,3 miljoen in 1926. In 1932 was dit aantal ruim 2,5 miljoen boeken. Hoewel het aantal uitleningen steeg, daalde het bedrag voor de aankoop van de nieuwe boeken. In Praag was de afname van 1,2 miljoen kronen naar 900 duizend kronen (Cejpek, Činčera, Hlaváček 2002: 164). De werklozen verdwenen met de verbetering in de economische toestand uit de bibliotheken.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden sommige openbare bibliotheken gesloten en in alle bibliotheken werden de geboden boeken uitgerangeerd. Na de oorlog werden de collecties aangevuld en de gesloten bibliotheken werden weer geopend. Ruim 27 miljoen boeken werd uitgerangeerd omdat ze op de lijst met de verboden fascistische literatuur waren. Ten gevolge van de politieke hervormingen werden de openbare bibliotheken de centra voor de volksvoorlichting. De speciale leesplannen ontstonden en er werden de discussies over aanbevolen titels georganiseerd (Semrádová 2012: 6-7).

Tijdens de normalisatie in de jaren zeventig en tachtig werden de nieuwe lijsten met de verboden boeken uitgegeven. Vanaf 1965 bestond het Centraal register van buitenlandse literatuur (Centrální evidence zahraniční literatury). De eerste discussies over gebruik van computertechniek verschenen in 1985 (Semrádová 2012: 8).

Na de Fluwelen Revolutie probeerden de openbare bibliotheken hun collecties uit te breiden. Ze richtten zich vooral naar de boeken van de auteurs die in de ballingschap waren of de boeken die vroeger in de samizdat verschenen. De reconstructie en de modernisatie van de gebouwen was van plan, maar deze processen duurden lang om het gebrek aan geld. De openbare bibliotheken moesten bovendien hun werkwijze veranderen en ze begonnen zich meer naar de klant te richten (Semrádová 2012: 9).

7 Wettelijk kader

De regulatie van de openbare bibliotheken berust op vier soorten voorschriften. De wetten op de bibliotheken zijn het belangrijkste. De bibliotheekorganisaties stellen bovendien de normen en de standaarden waaraan de leden zich moeten houden. In vergelijking met de wetten zijn de concepties en de strategieën minder essentieel maar voor de ontwikkeling van de sector van de openbare bibliotheken is het wenselijk om ook deze te worden nagekomen. Deze strategieën werden in 2004 voor de eerste keer door de regering goedgekeurd. De bibliotheken richten zich ook naar de aanbevelingen van de internationale bibliotheekorganisaties zoals IFLA. De actuele bibliotheekwet geldt vanaf 2001 en werd voor de laatste keer in 2012 gewijzigd (Národní knihovna ČR 2015a).

7.1 Wetten op openbare bibliotheken

De eerste bibliotheekwet werd in 1919 als de wet nr. 430/1919 over de openbare gemeentelijke bibliotheken aangenomen. Deze wet ging niet alleen van de tradities van het Tsjechische bibliothekenwezen uit, maar hij werd ook door de Anglo-Amerikaanse wetgeving geïnspireerd. Voor dit element maakte zich vooral Ladislav Jan Živný verdienstelijk. Hij bewonderde het feit, dat in Engeland het bestaan van de bibliotheken door een wet beschermd was. De opleiding van de bibliothecarissen, de activiteiten van de bibliotheekorganisaties en het aantal tijdschriften die zich op de bibliotheken richtten, trokken zijn aandacht. Volgens de wet moest elke gemeente binnen twee jaar één openbare bibliotheek hebben. Het was niet nodig iets nieuws te bouwen, ze konden de bestaande bibliotheken van de verschillende verenigingen in bezit nemen. In gebieden, waar andere nationaliteiten leefden, moesten er gespecialiseerde afdelingen ontstaan. De bibliotheken werden verplicht de nieuwe bibliotheken in de verschillende instituties zoals de weeshuizen, de ziekenhuizen of de armenhuizen op te richten. In de gemeenten met meer dan 10 duizend inwoners moest de bibliotheek onder de leiding van de bibliothecaris van beroep zijn. De bibliotheken hadden recht op de financiële steun van de gemeenten ter hoogte van 30 heller tot en met één kroon per inwoner. De wet was met de inhoud van de collecties bezig. Deze moesten ten minste 20% informatieve boeken bevatten en geen pornografie. Deze bibliotheekwet die uitsluitend met de openbare bibliotheken bezig was, vond een goede weerklank in het buitenland en werd de bron van inspiratie voor de landen die nog geen wettelijke kader van het bibliotheekwezen hadden (Cejpek, Činčera, Hlaváček 2002: 144-149).

De tweede bibliotheekwet verscheen in 1959 en het was de wet nr. 53/1959 over het verenigde stelsel van bibliotheken. De oorzaak van deze verandering was niet alleen dat de eerste wet verouderd was, maar vooral dat de politieke situatie zich veranderde. De nieuwe wet ging van het principe van het centrale bestuur van alle culturele gebieden uit. De belangrijkste functie van de openbare bibliotheken werd hun ideologische invloed op de maatschappij. De bibliotheken speelden de belangrijke rol in de socialistische opvoeding. De bibliotheken hadden het voorkeursrecht op de inkoop van de nieuwe boeken of de tijdschriften. De ontwikkeling van het interbibliothecaire leenverkeer was één van de positieve gevolgen van de nieuwe wet (Vědecká knihovna v Olomouci 2014).

In 1999 werd de *Strategie van de bibliotheken in Tsjechië 1999-2003 (Strategie knihoven ČR 1999–2003)* aangenomen. Op basis van het onderzoek uit de jaren 1997 en 1998 werden de doelen voor de bibliotheken gesteld om vooral aan de eisen van de internationale organisaties zoals UNESCO en IFLA te voldoen. Het belangrijkste doel was het wettelijke kader voor sommige activiteiten van de openbare bibliotheken te scheppen. Het ging onder andere over het auteursrecht, de subsidiering van de openbare bibliotheken of de installatie van de informatietechnologie in alle openbare bibliotheken (Richter 1999: 29-72).

De tweede conceptie gold vanaf 2004 tot 2010. Deze werd door de regering goedgekeurd. In 2004 werd Tsjechië lid van de EU en de bibliotheken konden geld van haar fonds opnemen. De tweede conceptie stelde de prioriteiten in betrekking op de financiële hulp van de EU vast (Sdružení knihoven ČR 2004).

De wet van het jaar 1959 werd in 2001 vervangen. De nieuwe wet nr. 257/2001 over bibliotheken en voorwaarden voor uitoefening van bibliotheek-en informatiediensten geldt met een paar wijzigingen tot op heden. De wijzigingen van de jaren 2006, 2009 en 2011 hadden betrekking vooral op de formele kant van de wet. In 2012 ontstonden de fundamentele bevolkingsregisters. De regels voor het werk met deze registers waren de reden voor de wijziging van de bibliotheekwet in 2012 (Fukarová 2014).

De laatste conceptie geldt tot het eind van 2015. Hoewel de *Conceptie van de ontwikkeling van de Tsjechische bibliotheken in de jaren 2011-2015 inclusief aansluiting bibliotheken op internet (Koncepte rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015 včetně internetizace knihoven)* noch één jaar geldt, werd een deel ervan beëindigd. Dankzij dit deel van de conceptie hoefden sommige openbare bibliotheken tien jaar niets voor hun internetaansluiting te betalen. Dit werd door het Ministerie van Cultuur door geldgebrek in 2013 afgezegd. De vijf basisdelen van de conceptie zijn de digitalisering van de bibliotheekcollecties, de bescherming en de toegang verlening tot het culturele erfgoed, de

toegang tot de informatiebronnen en de bibliotheekdiensten, de steun voor de opleiding en de geletterdheid van de lezers, de kwaliteit, de effectiviteit en de marketing van de bibliotheekdiensten en de ontwikkeling van werknemers. Binnen deze vijf delen werden er 21 prioriteiten gesteld (Richter 2012: 59-75).

7.2 Actuele bibliotheekwet

De actuele bibliotheekwet is de wet nr. 257/2001. Het geldt vanaf 2001. Op deze wet werd er lang gewacht, want de laatste wet van 1959 kwam door de politieke, maatschappelijke en technologische veranderingen na de Fluwelen Revolutie met de situatie niet meer overeen. Deze wet werd meermaals gewijzigd zoals is het in hoofdstuk 7.1 Wetten op openbare bibliotheek beschreven.

De wet bestaat uit 26 paragrafen. Hij regelt het stelsel bibliotheken dat de openbare bibliotheekdiensten en de informatiediensten verlenen. De wet is dus niet alleen met de openbare bibliotheken bezig. Alle bibliotheken moeten volgens deze wet bij het Ministerie van Cultuur worden geregistreerd. In de paragraaf twee van de wet worden de basisbegrippen zoals de bibliotheek, de regionale functie van de bibliotheken, de collectie of de exploitant gedefinieerd. De paragraaf drie bepaalt het systeem van de bibliotheken en verdeelt de bibliotheken op basis van hun oprichters in vier groepen. De eerste categorie wordt door de bibliotheken gevormd die door het Ministerie van Cultuur worden opgericht. De tweede categorie bestaat uit de bibliotheken die door de provincie worden opgericht. De laatste twee categorieën zijn de basisbibliotheken, die vooral door de gemeenten worden opgericht, en de gespecialiseerde bibliotheken. Geen concrete oprichter is bij de gespecialiseerde bibliotheken vastgesteld. In de paragraaf vier zijn de openbare bibliotheekdiensten en de informatiediensten genoemd. Bovendien bepaalt deze paragraaf wat voor diensten de bibliotheken gratis moeten verlenen. De regels van de registratie van de bibliotheken worden in de paragrafen van de paragraaf vijf tot en met de paragraaf acht besproken. De paragrafen 9-13 beschrijven de soorten bibliotheken, hun activiteiten en de collecties waarover ze moeten beschikken. De paragraaf 14 is met de interbibliothecaire diensten bezig. De paragraaf 15 behandelt de ondersteuning van de bibliotheken. Drie paragrafen zijn met de omgang met de collecties bezig. Eindelijk zijn de sancties bepaald en de wetten vermeld die betrekking op de bovenstaande paragrafen hebben.

De openbare bibliotheken moeten zich bovendien aan de andere wetten houden. Het gaat vooral over het auteursrecht en de wetten op het verplichte presentexemplaar, de bescherming van de persoonsgegevens of de vrije toegang tot informatie. Het volledige

overzicht van de wetten die met de openbare bibliotheken bezig zijn staat op de webpagina van het Bibliotheek Instituut (Knihovnický institut) waarop de tekst van de wet nr. 257/2001 zich onder andere bevindt.

7.3 Subsidiering van openbare bibliotheken

In de eerste bibliotheekwet was de hoogte van de subsidie voor de openbare bibliotheken precies gedefinieerd. Deze situatie bestaat niet meer. Voor de subsidiering van de openbare bibliotheken zijn de oprichters verantwoordelijk. De wet nr. 257/2001 behandelt in de paragraaf 15 slechts de doelgerichte subsidies die vooral bestemd zijn voor de wetenschappelijke projecten, de invoering van de nieuwe technologieën, de opbouw van een gebouw van de bibliotheek of de aanvulling van de collectie. Deze subsidies verstrekt het Ministerie van Cultuur op basis van de aanbeveling van de Tsjechische Centrale Bibliotheeksraad (Ústřední knihovnická rada, ÚKR) die de prioriteiten vaststelt. De regering bepaalt de hoogte, de voorwaarden en de termijnen voor de subsidieverstrekking (Národní knihovna 2015b).

De voorschriften over de hoogte van de subsidies bestaan niet. Er bestaat een methodische instructie, die door het Ministerie van Cultuur werd uitgegeven (Ministerstvo kultury České republiky 2011). In deze instructie is voor de jaren 2009-2014 het bedrag van 30 tot 45 kronen per inwoner van de gemeente per jaar aanbevolen, dat voor de aankoop van de nieuwe boeken en de materialen bestemd zou zijn.

De bibliotheken verschillen van de hoogte van de subsidies en er zijn nauwelijks samenvattende statistieken over de begrotingen van alle openbare bibliotheken. Het Bibliotheek Instituut maakt jaarlijks een onderzoek naar het aantal geldmiddelen dat de openbare bibliotheken aan de aankoop van de boeken en de materialen besteedden. De onderstaande Tabel 6 laat de informatie zien over de som die voor de aankoop van de boeken en de andere materialen in de jaren 2009-2013 in de openbare bibliotheken werd gebruikt.

	in CZK
2009	328 420 000
2010	271 811 000
2011	270 607 000
2012	276 745 000
2013	293 180 000

Tabel 6: De mediakosten van 2009 t/m 2013 (Národní knihovna 2015c, geraadpleegd op 20 maart, 2015.)

Sommige openbare bibliotheken vervullen de regionale functie. Er bestaan 101 bibliotheken met de regionale functie in Tsjechië. In betrekking tot deze functie bieden ze de andere bibliotheken verschillende diensten aan. Deze diensten zijn in de bibliotheekwet bepaald en het gaat vooral over de raadgeving, de educatie of de vorming van de wisselcollecties. Tot en met 2005 kregen de bibliotheken met de regionale functie hun subsidies van de regering, maar vanaf 2005 worden ze door de regio's gesubsidieerd. In 2013 kregen de bibliotheken met de regionale functie 108,6 miljoen kronen (Národní knihovna 2014).

De financiering van de Tsjechische openbare bibliotheken houdt rekening met de speciale subsidies van de verschillende fondsen. Het belangrijkste subsidieprogramma is de Openbare Informatiediensten van Bibliotheken (Veřejné informační služby knihoven). Het doel van dit programma is de innovatie van de openbare informatiediensten van de bibliotheken op basis van de informatietechnologie. Het programma begon in 2000 en het bevat negen onderdelen. Voor het jaar 2015 werden de subsidies ten hoogte van 46,36 miljoen kronen verleend (Ministerstvo kultury České republiky 2015). Een ander programma, de Bibliotheek van de 21ste eeuw (Knihovna 21. století), richt zich naar de toegankelijkheid van de bibliotheken voor de gehandicapte mensen en de hulp met de integratie van de vreemdelingen en de nationale minderheden. Voor het jaar 2015 verdeelde de commissie 2,4 miljoen kronen aan de openbare bibliotheken met dergelijke doelen (Národní knihovna 2015d). De openbare bibliotheken kunnen bovendien om de subsidies van de EU vragen.

8 Openbare bibliotheken in het heden

Uit het Europese onderzoek naar de openbare bibliotheken in 17 landen van de EU blijkt het, dat Tsjechië en Letland het meest openbare bibliotheken per inwoner hebben. In Tsjechië is voor 10 duizend Tsjechen 5,1 bibliotheken. In de EU is de gemiddelde waarde 1,3 openbare bibliotheken per 10 duizend inwoners. Het is waarschijnlijk dat dit goede resultaat een gevolg van de eerste bibliotheekwet is. Deze wet vorderde opdat elke gemeente over één openbare bibliotheek beschikte. Hoewel de openbare bibliotheken werden gemoderniseerd en hoewel er aan hun verschillende diensten steeds werd gewerkt, de belangrijkste dienst is volgens de gebruikers steeds de uitlening van boeken. De ondervraagden beschouwden de openbare bibliotheken als de vriendelijke en gezellige plaatsen. Ze dachten bovendien dat het personeel in de bibliotheken goed gekwalificeerd is (Rylich 2013).

8.1 Algemene bibliotheektypen

Er bestaat geen vaste en goedgekeurde systeem van de bibliotheken. De absentie van de bepaalde relaties tussen de bibliotheken leidt tot de problemen met de financiering en tot de moeilijke samenwerking tussen de bibliotheken. Er werd het systeem van de openbare bibliotheken in de wet nr. 257/2001 bepaald, maar dit systeem betreft vooral de openbare bibliotheken. Algemene informatie over het bibliotheekstelsel staan op de webpagina van de Nationale Bibliotheek en ik ga ervan in de volgende alinea uit (Národní knihovna 2015e).

In de typologie van de Nationale Bibliotheek staat de toegankelijkheid van de diensten voor het publiek centraal. Er zijn vijf soorten bibliotheken gedefinieerd. De eerste categorie wordt door de openbare bibliotheken gevormd die voor iedereen toegankelijk zijn. Ze beschikken over de algemene collecties en ze houden rekening met alle leeftijdsgroepen en met de gehandicapten. Vooral voor de studenten en de professoren zijn de universiteitsbibliotheken bestemd. Ze bestaan meestal uit meerdere faculteitsbibliotheken die samenwerken. De inhoud van hun collecties zijn de gespecialiseerde boeken die aan de eisen van de verschillende studievakken voldoen. De universiteitsbibliotheken zijn meestal op bepaalde voorwaarden toegankelijk voor het publiek. De derde groep zijn de gespecialiseerde bibliotheken die zich in besloten objecten bevinden. Het gaat bijvoorbeeld over de bibliotheken in de ziekenhuizen, de onderzoeksinstituten of de fabrieken. Deze bibliotheken hebben slechts eng gerichte collecties. De bibliotheken in de kastelen of de bibliotheken die door het Nationale Museum worden beheerst, zijn slechts voor de

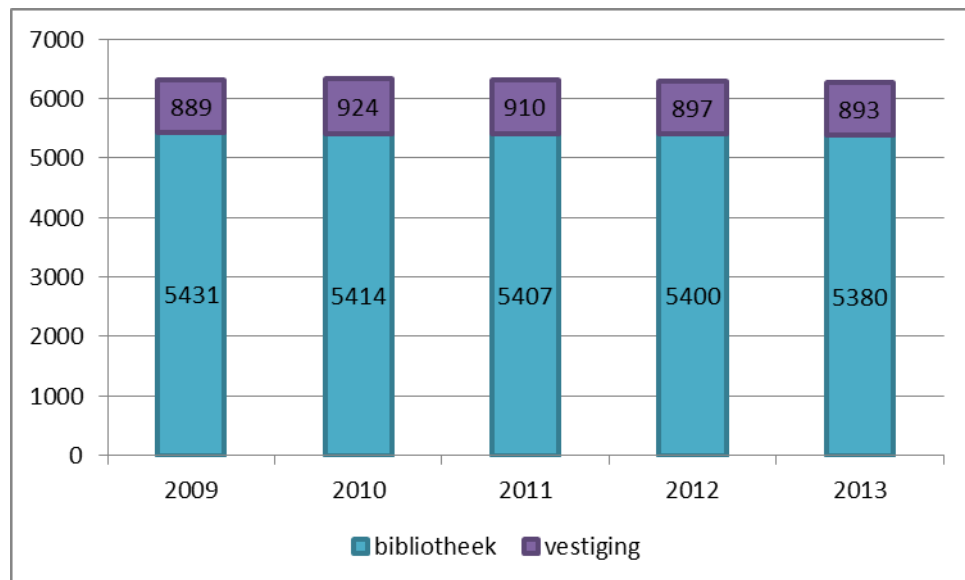
onderzoekers toegankelijk. Het laatste soort is de schoolbibliotheek. Ze wordt door de school gesubsidieerd en ze dient uitsluitend haar studenten en haar leraren.

8.2 Typologie van openbare bibliotheken

Het systeem van de bibliotheken die de openbare bibliotheekdiensten aanbieden maakt een deel van de bibliotheekwet uit. In de wet is niet precies bepaald of alle bibliotheken in de structuur als de openbare bibliotheken moeten worden beschouwen of niet. Volgens dit systeem zijn er vier soorten bibliotheken en het criterium voor de indeling is de oprichter van de bibliotheek. In de eerste groep zijn de bibliotheken die uitsluitend door het Ministerie van Cultuur werden opgericht. Het gaat over de Nationale Bibliotheek, de Bibliotheek en drukkerij van K.E. Macan voor blinden (Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana) en de Moravische landsbibliotheek (Moravská zemská knihovna). De bibliotheken in de tweede groep zijn de regionale bibliotheken en ze worden uitsluitend door de regio's opgericht. De derde groep bestaat uit de basisbibliotheken die de gemeenten meestal oprichten, maar het hoeft zo niet altijd zijn. In de vierde groep zijn de gespecialiseerde bibliotheken. Hun oprichter is niet gedefinieerd.

De wet beschrijft alle soorten bibliotheken. De Nationale Bibliotheek dient als een centrum voor de andere bibliotheken. Ze bewerkt de centrale catalogus, ze coördineert de regionale functies en ze is één van de bibliotheken die het recht op het verplichte presentexemplaar hebben. Ze beschikt over de historische collectie en de collectie die voor de conservering bestemd is. In deze scriptie wordt de Nationale Bibliotheek als geen openbare bibliotheek beschouwd, omdat haar openbare functie voor haar leden niet zo belangrijk is en de Nationale Bibliotheek vooral met de andere activiteiten bezig is. De openbare bibliotheken dienen bovendien bij de kinderen, maar in de Nationale Bibliotheek geldt een regel, dat het lid ouder dan 15 jaar moet zijn. Om deze redenen is ze bij geen statistieken betrokken. De Moravische landsbibliotheek heeft zowel de speciale wetenschappelijke collecties als de gewone collectie en ze dient ook als de regionale bibliotheek. De Bibliotheek en drukkerij voor blinden van K.E. Macan richt zich naar de blinden en de slechtzienden. Als iemand het lid van deze bibliotheek wil worden en van al haar diensten gebruik maken, moet hij zijn handicap bewijzen. Deze bibliotheek wordt in deze scriptie als geen openbare bibliotheek beschouwd, omdat haar diensten niet voor alle mensen bestemd zijn. De regionale bibliotheken dienen onder andere als de basisbibliotheken. Ze beschikken over de speciale collecties. Ze werken bovendien met de Nationale Bibliotheek aan de verschillende projecten samen. Ze vervullen en coördineren de regionale functie. Er bestaan 14 regionale

bibliotheken. De basisbibliotheken zijn de grond van het hele systeem. Ze beschikken over de algemene collecties en ze zijn bezig met de activiteiten op het gebied van de cultuur en de informatieverbreiding. De laatste groep zijn de gespecialiseerde bibliotheken met de speciale collecties. De kern van hun werk richt zich vooral naar hun collecties, maar ze zijn volledig toegankelijk voor het openbaar. Elk soort bibliotheken kan meer vestigingen hebben. Volgens het Nationale Informatie- en Adviescentrum voor Cultuur (Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, NIPOS) was het aantal openbare bibliotheken 5 380 in 2013 en bovendien hadden ze 893 vestigingen. Dit laat Diagram 4 zien. Het diagram bevat de data over de periode 2009-2015. Het aantal bibliotheken was in deze periode bijna stabiel, alleen in de jaren 2012 en 2013 waren sommige bibliotheken en vestigingen om de financiële redenen gesloten.

Diagram 4: Het aantal bibliotheken en vestigingen van 2009 t/m 2013 (Národní informační a poradenské středisko pro kulturu 2014: 8-14)

Sommige bibliotheken hebben de zogenaamde regionale functie. Het gaat over 14 regionale bibliotheken, maar ze droegen deze functie nog aan 87 basisbibliotheken op. Deze bibliotheken helpen de andere met de verbetering van de kwaliteit van hun diensten en hun eigen ontwikkeling. De taken van de bibliotheken met de regionale functie zijn bijvoorbeeld de advisering, de educatie van de bibliothecarissen, de zorg voor de wisselcollecties of de aankoop en de inwerking van de boeken voor sommige bibliotheken. De subsidies voor deze bibliotheken van de regio's waren 108,9 miljoen kroon in 2013. Het Programma van de regionale functies begon in 2001. Het is het gevolg van de bibliotheekwet (Národní knihovna 2014).

In 2013 waren volgens het NIPOS (2014: 8-14) 1,399 miljoen mensen de ingeschreven gebruikers in de bibliotheek. Er waren 365 duizend leden jonger en 1,034 miljoen gebruikers ouder dan 15 jaar. In de laatste vijf jaar veranderde het aantal ingeschreven gebruikers bijna niet. Het aantal jeugden steeg langzamerhand en het aantal volwassenen daalde. Volgens de gegevens waren het meest Tsjechen lid van de bibliotheek in 2011. Toen was het 1,431 miljoen mensen wat 30 duizend mensen meer ten opzichte van 2013 was. De ontwikkeling van het aantal gebruikers laat Diagram 5 zien. Na de vergelijking met het aantal inwoners in 2013 is duidelijk, dat ongeveer 13% Tsjechen het lid van de bibliotheek was.

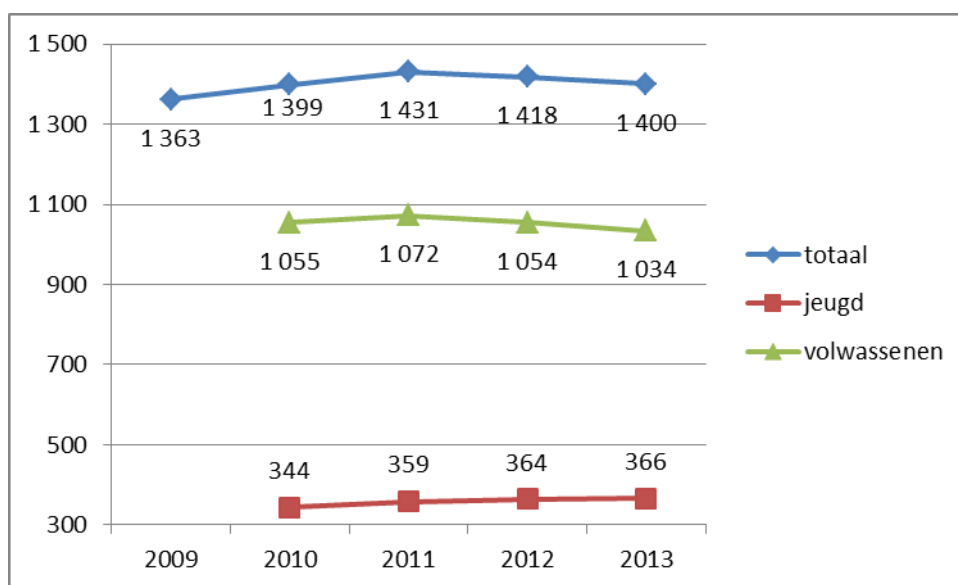

Diagram 5: De ontwikkeling van het aantal ingeschreven gebruikers van 2009 t/m 2013 in duizenden (Národní informační a poradenské středisko pro kulturu 2011-2014: 8-16)

In Tsjechië bieden de bibliotheken slechts één soort lidmaatschap. Dit bevat meestal alle diensten en verder moeten de leden vooral voor hun uitleningen van de cd's of het gebruik van internet in sommige openbare bibliotheken betalen. De kinderen tot en met 15 hoeven geen gelijke bedrag als de volwassenen betalen, maar slechts een deel ervan. Tabel 7 bevat informatie over de tarieven in de openbare bibliotheken die zich in de hoofdsteden van de regio's bevinden. Er werd van informatie uitgegaan die zich op de webpagina's van de bibliotheken op 24 maart 2015 bevinden. De doorsneeprijs in de regionale hoofdsteden is 135 kronen voor de volwassenen en 45 kronen voor de jeugd. Alleen in Praag is het lidmaatschap voor kinderen gratis.

stad	standaard (CZK)	jeugd t/m 15
Brno	200	50
České Budějovice	100	40

Hradec Králové	120	60
Jihlava	120	30
Karelsbad	100	20
Liberec	200	50
Olomouc	100	50
Ostrava	200	30
Pardubice	120	60
Pilsen	120	60
Praag	60	gratis
Ústí nad Labem	200	50
Zlín	120	40

Tabel 7: Het overzicht van de standaardtarieven van de openbare bibliotheken in de regionale hoofdsteden (webpagina's van de bibliotheken, geraadpleegd op 24 maart, 2015.)

8.3 Organisaties met betrekking tot openbare bibliotheken

Er bestaan in Tsjechië weinig organisaties die uitsluitend met de openbare bibliotheken iets te maken hebben. De verenigingen richten zich meestal naar de gespecialiseerde of naar alle bibliotheken. Voor de openbare bibliotheken zijn belangrijk vooral drie organisaties. Het gaat over de ÚKR, die vooral de officiële functie heeft. De bibliotheken zijn vaak leden van de Vereniging van Tsjechische Bibliotheken (Sdružení knihoven ČR, SDRUK). De grootste en de meest belangrijke organisatie voor de openbare bibliotheken met veel afdelingen en secties is de Bond van Tsjechische Bibliothecarissen en Informatieprofessionals (Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, SKIP).

8.3.1 Tsjechische Centrale Bibliotheeksraad

De ÚKR is het overlegorgaan van het Ministerie van Cultuur in de kwestie van de bibliotheken en de bibliotheek- en informatiediensten. De ÚKR zegt haar mening over de belangrijke wettelijke en normatieve plannen op haar gebied. Ze dient eigen voorstellen over de problemen in haar branche in. Een andere taak van de ÚKR is de bepaling van de prioriteiten voor de subsidieprogramma's. De ÚKR komt ten minste twee keer per jaar bijeen (Ústřední knihovnická rada ČR 2002).

8.3.2 Vereniging van Tsjechische bibliotheken

De SDRUK begon met haar activiteiten in 1992. Ze coördineert de samenwerking van de bibliotheken om hun ontwikkeling te versnellen. Ze richt zich meer naar de wetenschappelijke

bibliotheken. De vereniging beschikt over zes speciale afdelingen die zijn met de bibliografie, de historische collecties, de informatietechnologie, de regionale functies, de diensten en de opleiding van de gebruikers in informatica bezig. Jaarlijks wordt er een conferentie De Hedendaagse Bibliotheken (*Knihovny současnosti*) door de SDRUK georganiseerd. Haar thema's zijn meestal de actuele gebeurtenissen, de problemen en de tendenties in de sector van de bibliotheken. Tijdens deze conferentie worden er bovendien de voordrachten over de bibliotheekdiensten voor het publiek gehouden. De vereniging bewerkt een elektronisch *Woordenboek van Tsjechische bibliothecarissen (Slovník českých knihovníků)* dat informatie over de belangrijke persoonlijkheden biedt (Lonská 2012: 56-57).

8.3.3 Bond van Tsjechische Bibliothecarissen en Informatieprofessionals

De SKIP is een vrijwillige beroepsorganisatie die het niveau van de werkers in de bibliotheken wil verbeteren. De vereniging organiseert de beroepsopleiding en de cursussen voor de afgestudeerde medewerkers en ze werkt met de bibliotheekscholen en de vakgroepen samen. De SKIP ontstond in 1990, maar deze vereniging bestond wel in de jaren 1968-1970. In 1970 werd de vereniging door het Ministerie van Binnenlandse Zaken ontbonden. Het aantal leden is 1 500. De vereniging wordt er in 14 secties, clubs en commissies verdeeld. Elke groep is met iets ander bezig. Er bestaan bijvoorbeeld de Sectie van Openbare Bibliotheken, de Sectie voor Opleiding, de Club Kinderbibliotheken, de Club Scheppende Bibliothecarissen of de Commissie van Internationale Betrekkingen. In samenwerking met de openbare bibliotheken worden er verschillende campagnes georganiseerd. Ze richten zich meestal naar de ondersteuning aan het lezen, de lezers of de bibliotheken. De meest belangrijke campagnes zijn de Maart - de maand van lezers (*Březen - měsíc čtenářů*), de Week van bibliotheken (*Týden knihoven*) en de Bibliotheekwerkplaats (*Knihovnická dílna*). Elk jaar wordt er door de SKIP een prijs voor de beste stadsbibliotheek toegeedeeld (Lonská 2012: 53-55). Volgens de statistieken van het NIPOS werken in de bibliotheken na het totaalbedrag van alle dienstbetrekkingen 4 759 voltijdwerkers.

8.4 Nationale projecten voor openbare bibliotheken

De openbare bibliotheken organiseren verschillende acties om hun diensten zich aan het publiek te presenteren, maar de grote landelijke projecten bestaan bijna niet. Eén van deze weinige projecten is de dienst Vraag maar bibliotheek (*Ptejte se knihovny*), die meer dan 10 jaar geleden begon. Naar de bibliotheken richt het project Boekomslagen (*Obálky knih*) zich dat in 2008 begon. De landelijke campagnes voor de lezers en de bibliotheekleden komen in Tsjechië vaak voor en sommige werden in de loop der jaren vrij bekend en populair.

8.4.1 *Vraag maar bibliotheek*

Deze dienst ontstond in 2002 en hij werd door de soortgelijke diensten in het buitenland geïnspireerd. Het gaat over de centrale informatiedienst van de Tsjechische bibliotheken. Tegenwoordig is ruim 80 stadsbibliotheken, universiteitsbibliotheken, regionale en gespecialiseerde bibliotheken bij het project actief betrokken. De actieve bibliotheken antwoorden op de vragen, archiveren er en ze kiezen de goede en interessante vragen voor de vraag van de week. Aan het begin van elk nieuw jaar wordt de vraag van het jaar door de gebruikers gekozen. Veel bibliotheken werken passief samen door de plaatsing van de link op hun webpagina's. De webpagina van de Vraag maar bibliotheek behoort tot de populairste pagina's van de Nationale Bibliotheek die de coördinator van deze dienst is. De bibliotheken willen op deze manier vooral de aandacht van het bredere publiek trekken en de nieuwe gebruikers krijgen (Ševčíková, Válková 2013: 107-117).

Op de webpagina van deze dienst kan men zijn vraag met behulp van het formulier of het chat stellen. Men kan kiezen welke bibliotheek hij wil vragen. Er is mogelijk volgens de vakken of de regio's uitkiezen. Binnen twee werkdagen krijgt hij het antwoord dat meestal een korte informatie en vooral de lijst met de aanbevolen literatuur met betrekking tot het onderwerp bevat. Een belangrijk deel van de webpagina is het archief dat meer dan 11 duizend beantwoorde vragen over de verschillende onderwerpen bevat. Elk jaar krijgen de bibliotheken ongeveer 3,5 duizend vragen. In het geval dat de bibliotheek het vraag niet kan beantwoorden, kan ze dit naar een andere gespecialiseerde bibliotheek sturen (Ševčíková, Válková 2013: 107-117).

8.4.2 *Boekomslagen*

Veel bibliotheken laten hun lezers de toegang tot hun catalogi door hun webpagina's toe. Om de korte bibliografische informatie uit te breiden en de informatie die op de pagina's van de boekhandelaars gewoon staan, ontstond het project de Boekomslagen. Het project begon in 2008. De pagina van dit project bevat de plaatjes van de boekomslagen en andere informatie die gemakkelijk in de catalogi van de verschillende bibliotheken kunnen worden weergegeven. De diensten van dit systeem worden veel gebruikt. De gebruikers zijn niet alleen de kleine bibliotheken maar ook de grote bibliotheken, bijvoorbeeld de Nationale Bibliotheek. Als de lezer in de catalogus van zijn bibliotheek op het plaatje van de boekomslag klikt, wordt hij naar de pagina van de Boekomslagen doorgestuurd waar hij ook de recensies, de inhoudsopgaven of de annotaties kan vinden. Bij sommige boeken staat

informatie over de openbare bibliotheken die over dit boek beschikken of over de boekhandelaars die dat boek aanbieden (Mynářová 2011).

Volgens informatie op de pagina obalkyknih.cz was op 25 maart 2015 beschikbaar 950 duizend plaatjes van de boekomslagen en 127 duizend inhoudsopgaven. Uit deze cijfers blijkt, dat niet alle boeken de aanvullende informatie hebben. Volgens Mynářová (2011) zijn de bronnen van de boekomslagen en de inhoudsopgaven de TOC server van de Nationale Bibliotheek, de samenwerkende uitgevers, de boekhandelaars en de bibliotheken.

8.4.3 Activiteiten

De landelijke campagnes worden meestal door de SKIP georganiseerd. Ze zijn vaak naar de kinderen en de ondersteuning van het lezen gericht. De verantwoordelijkheid voor de activiteiten voor de kinderen draagt de Club Kinderbibliotheken (Klub dětských knihoven), één van de afdelingen van de SKIP. De activiteiten voor de kinderen zijn bijvoorbeeld de Dag voor kinderboek (Den pro dětskou knihu), Ik lees al (Už jsem čtenář) of de Nacht met Andersen (Noc s Andersenem). De meest bekende campagnes zijn de Maart - de maand van lezers en de Week van bibliotheken, die beide op de webpagina van de SKIP worden beschreven. De bibliotheken nemen deel aan de Nacht van de Europese Literatuur en de Museumnacht, die niet door de SKIP georganiseerd worden.

De Maart - de maand van lezers speelde zich in 2015 voor de zesde keer af. De bibliotheken kunnen zich op verschillende manieren inbedden. Eén van de traditionele delen van de maand is de actie de Week van lezen (Týden čtení). Tijdens deze week worden de boeken op verschillende plaatsen en in verschillende tijden voorgelezen. De bibliothecarissen kunnen de ziekenhuizen of de kindertehuizen bezoeken. In sommige steden lezen mensen te middernacht op het kerkhof voor. Het motto van de week is Het lezen past iedereen goed. Tijdens de hele maand is de Marathon van lezen (Maraton čtení) aan de gang. De bibliotheken nodigen de schrijvers uit om ze iets tegen de lezers zeggen en uit hun eigen boek voorlezen. De lezingen van de auteurs zijn tussen de lezers populair. Zowel de beste lezer als de bibliotheek met de beste webpagina krijgen in maart de prijs. Aan het eind van de maand wordt de populairste activiteit voor de kinderen georganiseerd. De Nacht met Andersen ontstond 15 jaar geleden. De kinderen komen naar de bibliotheek waar ze naar verhalen en sprookjes luisteren en de thematische spellen spelen. Het grootste avontuur is de overnachting in de bibliotheek. Deze activiteit is populair bij alle kinderen en verspreidde uit Tsjechië ook naar Slowakije en Polen (Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky 2015).

De Week van bibliotheken wordt naar de bibliotheken gericht. Deze actie dient vooral voor de promotie van de bibliotheken en hun diensten. Het programma wordt volgens de doelgroepen verdeeld. Voor de kinderen zijn de wedstrijden en de spellen klaar, in de bibliotheken wordt er voorgelezen in het kader van de Grote Collectieve Oktoberlezen (Velké říjnové společné čtení). Tijdens de week worden de winnaars van de prijs voor de beste bibliotheken bekend gemaakt (Lonská 2012: 54-55).

9 Vsetín

Dit hoofdstuk is met de beschrijving van de bibliotheek in Vsetín bezig. De Openbare Masaryk-bibliotheek Vsetín (Masarykova veřejná knihovna Vsetín, MVK) is een zelfstandige bibliotheek. In dit hoofdstuk ga ik van informatie in het publieke jaarverslag (Masarykova veřejná knihovna Vsetín 2014), op de webpagina van de bibliotheek (Masarykova veřejná knihovna Vsetín 2015), en in de elektronische communicatie met mevrouw Dana Riedlová, leider van de Afdeling voor catalogiseren en acquisitie (Riedlová 2015) uit.

Vsetín is een stad die zich in de regio Zlín in het oosten van de republiek bevindt. De oudste berichten over Vsetín zijn uit de 13de eeuw afkomstig. Volgens de gegevens van het Tsjechische bureau voor de Statistiek telde de stad 26 817 inwoners in 2013. De stad ligt in het Beskydy gebergte en behoort tot de culturele regio Walachije. In de stad is het regionale museum, dat zich in het kasteel bevindt. Daar worden er regelmatig verschillende tentoonstellingen bereid. Aan het eind van de zomer wordt het cultuurevenement de Walachijse Straling (Valašské záření) georganiseerd. In de loop van het evenement treden er verschillende muziekgroepen op, er worden voorstellingen gehouden en er zijn voor de bezoekers tentoonstellingen te zien. Om de twee jaar vindt in Vsetín een internationaal folklorefestival plaats.

De MVK werd in 1921 ter gelegenheid van de 70ste verjaardag van Thomas Masaryk opgericht. Hoewel slechts één bibliothecaris in de bibliotheek aan het begin werkte, had de bibliotheek na het eerste jaar 700 leden. De naam van de nieuwe bibliotheek werd snel problematisch. Tijdens de Tweede Wereldoorlog mocht de naam van de voormalige president niet gebruikt worden. Het resultaat van de politieke gebeurtenissen was dat de bibliotheek tot haar oorspronkelijke naam definitief pas in 1991 kon terugkomen. De bibliotheek werd drie keer verhuisd. Voor de laatste keer was het in 2006 en de verplaatsing had een positieve invloed op haar populariteit. In 2011 vierde de bibliotheek het 90 jarig bestaan. In 2014 won de MVK de prijs van de SKIP en werd de Stadsbibliotheek van het jaar 2014. De MVK vervult de regionale functie en biedt 79 bibliotheken in de regio haar hulp aan.

9.1 Gebouw en openingstijden

De bibliotheek is in een gebouw met andere bedrijven geplaatst. Ze beschikt over 1 577 m² in totaal, waarvan 862 m² de openbare ruimte is. Voor de medewerkers dient 154 m². De opslagplaats heeft 100,7 m². De laatste 461,6 m² zijn de gangen en de trappen. In 2013 werd één van de aparte kinderafdelingen in het centrale gebouw verhuisd. De nieuwe plaats had ten

gevolge de toename van het aantal leden. De gelijke resultaten had de verhuizing van de MVK in 2006. Toen greep de bibliotheek haar kans om als een modern, educatief en maatschappelijk centrum te dienen, wat in het oude gebouw onmogelijk was. De bibliotheek voert nu een informatiebureau dat informatie voor de bezoekers van de stad en de regio biedt. De bibliotheek heeft bovendien twee filialen in de stad. Het gaat om één kinderafdeling in de woonwijk Luh en één vestiging in de woonwijk Rokytnice. In het centrale gebouw van de MVK kunnen de lezers zelf de boeken uitlenen, maar ze moeten de boeken bij de bibliothecaris of de medewerker van het informatiebureau terugbrengen. De bibliotheek beschikt over geen boekenbrievenbus. Het gebouw is voor gehandicapten toegankelijk.

De openingsuren zijn op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 10:00 tot 18:00 uur. Op woensdag opent de bibliotheek om 08:00 uur en sluit om 18:00 uur. Op zaterdag kunnen mensen de bibliotheek tussen 09:00 en 12:00 uur bezoeken. Op zondag is de bibliotheek gesloten. Het totale aantal openingsuren is 45 uur per week. Tijdens de openingsuren zijn alle diensten van de bibliotheek beschikbaar.

9.2 Leden en tarieven

Het aantal leden was 6 561 in 2013, waarvan 1 487 leden de jeugdleden tot en met 15 waren. De bibliotheek had 5 074 volwassen leden. Een lid van de bibliotheek was bijna 25% van de inwoners van de stad. Vergeleken met 2012 is het aantal leden om 276 gestegen. Het aantal jeugdleden steeg om 311 mensen, maar het aantal volwassenen daalde. De toename kan het gevolg zijn van de invoering van een familielidmaatschap dat de situatie wanneer meer mensen één bibliotheekpas gebruikte hielp te veranderen. Eén van de voorwaarden van het familielidmaatschap is de registratie van het kind.

De bibliotheek biedt één soort abonnement dat alle gewone diensten zoals de uitleningen, één uur per dag gratis internet in de bibliotheek, de verlengingen van de geleende boeken of de andere materialen bevat. Het aantal geleende materialen of reservaties is onbeperkt. De tarieven worden volgens de leeftijd verdeeld. De volwassenen moeten 120 kronen per jaar betalen. De prijs voor de kinderen tot en met 15 jaar is 60 kronen per jaar. De bejaarden tot en met 80 jaar betalen 60 kronen. Mensen ouder dan 80 jaar hoeven niets te betalen. Het bovengenoemde familielidmaatschap kost 150 kronen per jaar en dit soort lidmaatschap geldt voor tenminste drie personen die op dezelfde adres wonen. Eén van de personen moet jonger dan 18 jaar zijn.

9.3 Collectie

De collectie bevatte 111 525 materialen in 2013. De bibliotheek beschikte over 180 lopende abonnementen op de tijdschriften en de kranten. Er werd 7 638 nieuwe items aangeschaft. Het aantal uitleningen was 393 823 dat betekent 60 uitleningen per lid per jaar.

De aankoop en de inwerking van de boeken en de andere materialen is de taak van de Afdeling voor catalogiseren en acquisitie. Bronnen van de boeken zijn de lokale boekhandelaars, de handelsagenten of de online boekhandels. De titels worden volgens de preferenties van de leden, de recensies, de toplistjes, de nieuwe boeken en de literaire prijzen gekozen. Als iemand een bepaalde titel wil, kan hij via de internetpagina van de bibliotheek om de aankoop van dit boek vragen. Het proces van de inwerking van de gekochte boeken duurt meestal van 10 tot 14 dagen, maar het gaat sneller bij de populaire titels. De boeken worden tegen diefstallen met behulp van de beveiligingspoorten en de beveiligingsstrips op het elektromagnetische principe beschermd.

De bibliotheek beschikt over een regionale afdeling die vanaf 1971 systematisch werd opgebouwd. De collectie bevat 2 052 monografieën. Het zijn vooral de informatieve boeken maar 666 ficties behoren daar ook. Verder zijn de audiovisuele materialen en de documenten die tot de grijze literatuur behoren beschikbaar. De materialen worden volgens de plaatselijke en de inhoudelijke criteria aangeschaft.

Tot de populaire boeken in de collectie behoren de romantische verhalen en de detectives. De bibliotheek beschikt over een afdeling met de anderstalige boeken. Het gaat vooral om Engelse, Duitse, Russische, Franse, Slowaakse of Spaanse boeken.

De muziekafdeling van de bibliotheek bevat 9 313 cd's in totaal. Deze cd's bestaan uit 7 396 muziek cd's en 1 917 cd's met luisterboeken. Naar deze kunnen de leden in de bibliotheek luisteren en ze kunnen deze meestal naar huis lenen. Als een cd te nieuw is, kan niet uitgeleend worden. Bovendien beschikt de muziekafdeling over de thematische boeken, de bladmuziek, de liederboeken en de digitale piano.

De bibliotheek biedt de leden een mogelijkheid om de e-books te lenen. Ze werkt met een portaal eReading.cz samen. Er kunnen maar twee titels tegelijkertijd geleend worden. De e-books zijn dan 21 dagen beschikbaar. Deze dienst is voor de leden gratis. Het portaal biedt zowel de oude als de actuele e-books aan.

9.4 Diensten en activiteiten

Aan de oude mensen met een lichamelijke beperking biedt de bibliotheek een besteldienst aan. De boeken worden na de afspraak met een lid voorbereid en de bibliothecarissen brengen

deze naar het huis van het lid mee. Deze dienst is gratis. Voor de mensen met een visuele beperking is een speciale afdeling bestemd. Daar kunnen ze naar de luisterboeken en naar de andere cd's luisteren of ze kunnen deze materialen lenen. Als iemand thuis zijn eigen leesbril vergeet, kan hij bij de bibliothecarissen de reservebril rustig lenen om van zijn bezoek op de bibliotheek zonder de moeilijkheden te genieten.

De MVK beschikt over de collectie van 175 gezelschapspellen, die de leden kunnen uitlenen. Een ander speciaal deel van de collectie zijn de zogenaamde thematische koffertjes. Deze bevatten een paar boeken, de cd's en andere materialen die een betrekking tot een bepaald thema hebben. Deze thema's zijn bijvoorbeeld de gezonde levensstijl, het recht, de regio, de geheugenoefening of voor kinderen de zeeën en de oceanen, het lezen en het schrijven of de dieren. In de bibliotheek bevindt zich een digitale piano. Afbeelding 3 laat een exemplaar van het thematische koffertje zien.

Afbeelding 3: Het thematische koffertje (Geraadpleegd op 3 april, 2015, op <http://1url.cz/w0d4>.)

Boven de kosteloze diensten biedt de bibliotheek sommige diensten tegen de betaling. De boeken, die tijdelijk enorm populair zijn, worden tegen de betaling bij voorkeur aan de leden geleend. Als iemand weinig tijd heeft, kan hij zijn boeken tot de balie laten klaarmaken om deze tijdens zijn bezoek alleen snel te pakken en weg te gaan. Als het regent, zijn de kosteloze uitleningen van de paraplu's heel populair. Vooral voor de nieuwe leden worden de lessen over de bibliotheek en haar diensten wekelijks gegeven.

De Comics club bij Tsetseevlieg (Comics club u Mouchy CC) is een speciale afdeling die de verschillende stripboeken bevat. Daar worden bovendien de speciale activiteiten georganiseerd zoals de Speelse Tsetseevlieg, de schepping van het collectieve stripverhaal of de lezingen met de striptekenaars.

In 2013 werd door de MVK 538 activiteiten georganiseerd. Voor de kinderen werd daarvan 356 acties bestemd. De culturele acties werden door 11 587 bezoekers bezocht. Een interesse voor de opleidingsprogramma's hadden 618 mensen. Elk jaar behoren tot de succesvolle landelijke activiteiten de Nacht met Andersen, de Maart - de maand van lezers en de Nacht van de Europese Literatuur. Tot de populaire plaatselijke activiteiten behoren de lezingen over reizen en de literaire bijeenkomsten. Tijdens Kerstmis en Pasen worden er folkloreactiviteiten georganiseerd.

De MVK geeft elke maand een bulletin uit. In het bulletin staan informatie over de nieuwe boeken in de collectie, de interessante boeken volgens de bibliothecarissen, de regionale persoonlijkheden, de nieuwe diensten, de komende activiteiten en de cursussen.

De bibliotheek heeft eigen webpagina en bovendien onderhoudt ze contact met het openbaar per Facebook. De pagina richt zich uitsluitend naar de MVK. Boven bevindt zich eigen logo van de MVK en de oranje en de blauwe kleuren worden op de pagina gebruikt. Afbeelding 4 laat het logo van de MVK zien. Hoewel de bibliotheek een Twitter account heeft, wordt dit niet gebruikt.

Afbeelding 4: Het logo van de MVK (Geraadpleegd op 3 april, 2015, op <http://www.mvk.cz/public/obrazky/feet-logo.gif>.)

9.5 Financiële situatie

De bibliotheek wordt door de stad Vsetín gesubsidieerd. In 2013 was het bedrag voor de aankoop van de materialen 1 248 256 kronen. Voor de boeken werd 939 752 kronen bestemd. De tijdschriften en de kranten kostten 206 429 kronen en voor de andere materialen werd 102 075 kronen betaald. De bibliotheek kreeg bovendien een speciale subsidie van het programma van het Ministerie van Cultuur. Het programma de Tsjechische bibliotheek (Česká knihovna) biedt de subsidies voor de aankoop van de nieuwe Tsjechische boeken. Deze subsidie bedroeg 5 492 kronen. De andere subsidie van het programma de Bibliotheek

van de 21ste eeuw bedroeg 12 duizend kronen en werd voor de aankoop van de collectie voor de slechtzienden en de blinden gebruikt.

9.6 Medewerkers

In de bibliotheek werken er 27 medewerkers. Ze zijn meestal de voltijdwerkers, alleen één werkt deeltijds. De medewerkers hebben meestal het middelbaar beroepsonderwijs, 11 medewerkers hebben de universitaire opleiding. De bibliothecarissen bezoeken de cursussen die door de SKIP of de regionale bibliotheken worden georganiseerd. Deze cursussen waren onder andere bezig met de literatuur, de marketing, de concepties van de bibliotheken of de opleiding van het openbaar. Met de klanten werken 12 medewerkers die vooral met de uitleningen, de registraties of de activiteiten bezig zijn. Eén medewerkster richt zich vooral naar de activiteiten, de cursussen en de communicatie met het openbaar. De Afdeling voor catalogiseren en acquisitie beschikt over drie medewerkers en in de economische afdeling werken twee mensen. In het informatiebureau werken twee mensen. De anderen hebben eigen specifieke taken op het gebied van de informatietechnologie of de regionale diensten. In de bibliotheek helpen de vrijwilligers of met de inwerking van de boeken of doen ze een aanvullend werk.

Op het salaris van een bibliothecaris in deze bibliotheek heeft invloed de functie en het aantal dienstjaren. De opleiding in het vak speelt geen rol.

10 Vergelijking van nationale systemen van openbare bibliotheken

In dit hoofdstuk worden de gekozen verschillen in de systemen van de openbare bibliotheken in Nederland en in Tsjechië beschreven. Er worden ook sommige overeenkomsten vermeld. Bij sommige feiten worden de mogelijke oorzaken en de redenen voorgesteld die tot de huidige situatie waarschijnlijk leidde.

Wat de geschiedenis van de bibliotheken in beide landen betreft, was het begin van de ontwikkeling van de openbare bibliotheken in beide landen gelijk. De eerste kloosterbibliotheken werden door de monniken opgericht en ze kregen hun collecties vooral uit de buitenlandse bronnen. De eerste voorloper van de openbare bibliotheken ontstond in 1562 in Nederland en vier jaar later verscheen de voorganger van de openbare bibliotheken in Tsjechië. Deze voorlopers waren geen echte openbare bibliotheken want ze waren niet voor iedereen toegankelijk. Het is moeilijk om te bepalen welke openbare bibliotheek de oudste was. Ieder heeft eigen criteria om te definiëren wat de echte openbare bibliotheek was. In Nederland was het waarschijnlijk de bibliotheek van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen die in 1794 werd opgericht. De oudste Tsjechische openbare bibliotheek ontstond 40 jaar later.

10.1 Wettelijk kader

De eerste Tsjechische bibliotheekwet gold vanaf 1919. De oudste Nederlandse wet werd 56 jaar later aangenomen, maar in 1921 schonk de Nederlandse regering zijn aandacht officieel aan de bibliotheken. Er werd een tekst met betrekking tot de leeszaal uitgegeven. Beide documenten waren met de subsidiering van de bibliotheken bezig. In Nederland was het de taak voor de regering en de gemeenten, in Tsjechië moesten slechts de gemeenten ervoor zorgen. De Tsjechische wet was bovendien met het aantal openbare bibliotheken en de inhoud van hun collecties bezig. In Nederland kwam de belangstelling voor de bereikbaarheid van de openbare bibliotheken met de eerste wet op de openbare bibliotheken in 1975. Vanaf 1987 beschermde het recht de rol van de Nederlandse bibliotheken bijna niet. Dit veranderde in 2015 met de nieuwe bibliotheekwet. De situatie in Tsjechië was beter. De bibliotheken werden de hele tijd als de belangrijke instituties beschouwd en de tweede bibliotheekwet stelde hun positie vast. Een probleem ontstond na de Fluwelen Revolutie die duidelijk liet zien dat de wet vanaf 1959 verouderd was. Het duurde ongeveer 12 jaar tot de nieuwe wet aangenomen werd.

10.1.1 Actuele wetten op openbare bibliotheken

In Nederland geldt de bibliotheekwet vanaf 2015 wat goed zichtbaar is in de deel over de digitalisering en de landelijke digitale bibliotheek. Deze wet is met de actuele kwesties onder andere bezig. In Tsjechië geldt de bibliotheekwet vanaf 2001 en hij werd voor de laatste keer in 2012 gewijzigd. De *Wsob* is uitsluitend met de situatie van de openbare bibliotheken bezig. Hoewel wordt de KB in de wet vermeldt, is het altijd in betrekking tot de openbare bibliotheken. De Tsjechische wet gaat over alle bibliotheken die de openbare diensten verlenen.

De *Wsob* deelt de bibliotheken in drie groepen volgens hun rol in het nationale systeem in. Deze groepen bestaan uit de lokale bibliotheken, de landelijke digitale bibliotheek en de KB. De KB is gedefinieerd alleen in het opzicht van haar verantwoordelijkheid voor de landelijke digitale bibliotheek en voor de coördinatie van de lokale bibliotheken. Er worden de PSO's vermeld. De Tsjechische wet deelt de bibliotheken in vier groepen volgens hun oprichters in. Deze groepen zijn door de gespecialiseerde bibliotheken, de basisbibliotheken, de regionale bibliotheken en de Nationale Bibliotheek met twee andere bibliotheken gevormd. Er worden de regionale functies gedefinieerd. In beide wetten wordt dus rekening met de instellingen die hulp aan de bibliotheken verlenen gehouden.

De Nederlandse bibliotheekwet definieert vijf functies van de bibliotheken, die hun rol in de hedendaagse maatschappij juist weergeven. De Tsjechische wet is daarentegen meer met de informatieve functie van de bibliotheken bezig.

De *Wsob* bepaalt wie het lid van de openbare bibliotheek kan worden. De regels voor de tarieven voor mensen tot 18 jaar zijn in deze wet beschreven. De Tsjechische wet is niet met de leden of met de tarieven van de openbare bibliotheken bezig maar hij bepaalt de openbare bibliotheekdiensten die gratis moeten worden verleend.

De Tsjechische wet is meer met de arbeidsprocessen en de fysieke collecties in de bibliotheken bezig. Hij bepaalt de soorten collecties en de regels hoe met deze soorten omgaan. In de wet staan de regels voor de controles op de collecties en de afschrijving van de titels. Wat de fysieke collecties betreft vermeldt de *Wsob* dat het collectieplan wordt elke vier jaar door de KB bewerkt. In de Nederlandse wet wordt meer de digitale collectie behandeld.

Beide wetten houden zich met de sluiting van de bibliotheken bezig. De *Wsob* benadrukt de noodzaak van de toegankelijkheid van een andere bibliotheek voor het algemene publiek. De Tsjechische wet zorgt voor de bewaring en de verhuizing van de belangrijke delen van de collecties.

10.1.2 Subsidiering van openbare bibliotheken

In beide landen stellen de wetten vast wie de subsidies aan de openbare bibliotheken moet verstreken. De financiële verantwoordelijkheid voor de bibliotheken dragen de gemeenten. Beide wetten houden rekening met de speciale doelgerichte subsidies die door ministeries voor cultuur worden gegeven. In Tsjechië komen deze subsidies vaker voor en de wet behandelt ze uitvoeriger. In geen bibliotheekwet wordt de hoogte van de subsidies bepaald.

De Nederlandse bibliotheken kregen in 2013 voor de aankoop van de materialen 70 miljoen euro. De Tsjechische bibliotheken kregen daarvoor in dezelfde periode 10,6 miljoen euro. De kronen werden volgens de koers van de Nationale Bank Tsjechië op 3 april 2015 omgerekend.

De verantwoordelijkheid voor de subsidies voor de ondersteuninstellingen regelen de bibliotheekwetten in beide landen. Deze verantwoordelijkheid berust op de provincies en de regio's. In Nederland kregen de PSO's 35,5 miljoen euro in 2013. De Tsjechische bibliotheken met de regionale functie kregen voor de vervulling van de deze functie 3,9 miljoen euro. De kronen werden volgens de koers van de Nationale Bank Tsjechië op 3 april 2015 omgerekend.

10.2 Openbare bibliotheken in het heden

In dit hoofdstuk worden de verschillen tussen de openbare bibliotheken in beide landen en de overeenkomsten ertussen beschreven. Het hoofdstuk is met de huidige situatie bezig.

10.2.1 Typologie van openbare bibliotheken

Beide systemen zijn met de begrippen de bibliotheek en de vestiging bezig, maar de betekenis van deze woorden verschilt nogal.

Ten eerste, in beide landen is de gemeente voor de financiering van de openbare bibliotheken verantwoordelijk. Het verschil ligt onder andere in het begrip de gemeente. In Tsjechië is het de benaming zowel voor een dorp als voor een stad. De Nederlandse gemeenten lijken meer op de voormalige Tsjechische districten.

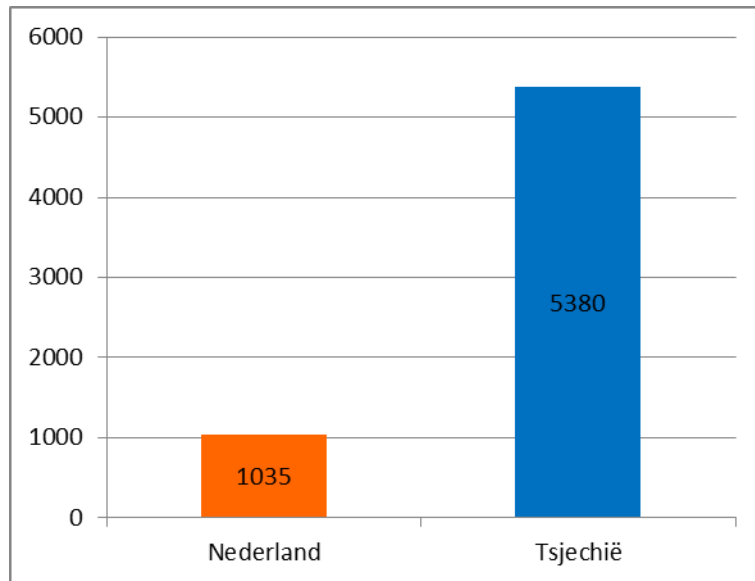
Ten tweede richten de gemeenten de openbare bibliotheken in Tsjechië op. Het betekent, dat de kleinste bibliotheek in het kleinste dorp in Tsjechië is de zelfstandige basisbibliotheek volgens de Tsjechische wet. Ze kan met de andere bibliotheken samenwerken maar ze behoort feitelijk tot de gemeente. Het begrip de vestiging wordt voor de aparte gebouwen van één bibliotheek binnen één gemeente gebruikt waarin de bibliotheekdiensten worden verleend. In Tsjechië wordt het woord de bibliotheek daarom het

meest gebruikt, want alle bibliotheken zijn eigenlijk de bibliotheekorganisaties en de vestigingen maken een apart deel ervan uit.

In Nederland wordt met de begrippen de lokale bibliotheek, de basisbibliotheek en de bibliotheekorganisatie gewerkt. Deze begrippen zijn maar drie verschillende namen die in de verschillende situaties voor één organisatie worden gebruikt. De lokale bibliotheek is een term die in de wet wordt gebruikt. De bibliotheekorganisatie duidt aan dat de bibliotheek de organisatie met de zelfstandige rechtelijke status is. Het begrip de basisbibliotheek werd vroeger meer gebruikt en het benadrukt het feit, dat de bibliotheek als een centrale voor de andere vestigingen dient. Eén bibliotheekorganisatie kan over de vestigingen in meer gemeenten zorgen. De Nederlandse vestiging is meestal de Tsjechische bibliotheek. De vestigingen staan onder de bibliotheekorganisatie die meer vestigingen opricht. De vestiging kan ook de andere vestigingen of de servicepunten oprichten die dan met deze vestiging verbonden zijn. Dit dient tot de grotere centralisatie en tot de effectiviteit van het Nederlandse systeem van de openbare bibliotheken.

10.2.2 Aantal bibliotheken

Voor de vergelijking van het aantal bibliotheken in beide landen moeten de cijfers gebruikt worden over het aantal vestigingen en servicepunten in Nederland en over het aantal bibliotheken in Tsjechië. Toch laat Diagram 6 een groot verschil in het aantal bibliotheken zien. De oorzaken van deze toestand liggen vooral in de geschiedenis van de openbare bibliotheken. In Nederland kwam de eerste wet die de oprichting van de openbare bibliotheken steunde in 1975 en deze wet gold 17 jaar. Tot die tijd was het aantal openbare bibliotheken klein. Voor de verzuiling was het bestaan van de kleine aparte bibliotheken typerend. Na de aanneming van de wet, was het moeilijk om zijn eisen te voldoen. Hoewel binnen twintig jaar bijna 500 vestigingen ontstond (Sectorinstituut Openbare Bibliotheken 2014a), kan het niet tot een vergelijking met de gevolgen van de eerste Tsjechische bibliotheekwet komen. Volgens deze wet moest in elke dorp de openbare bibliotheek opgericht worden. Een eigen bibliotheek te hebben werd er in Tsjechië een soort nationale gewoonte. De andere reden is het oppervlak van beide landen. In Tsjechië moeten de openbare bibliotheken over het grotere gebied zorgen.

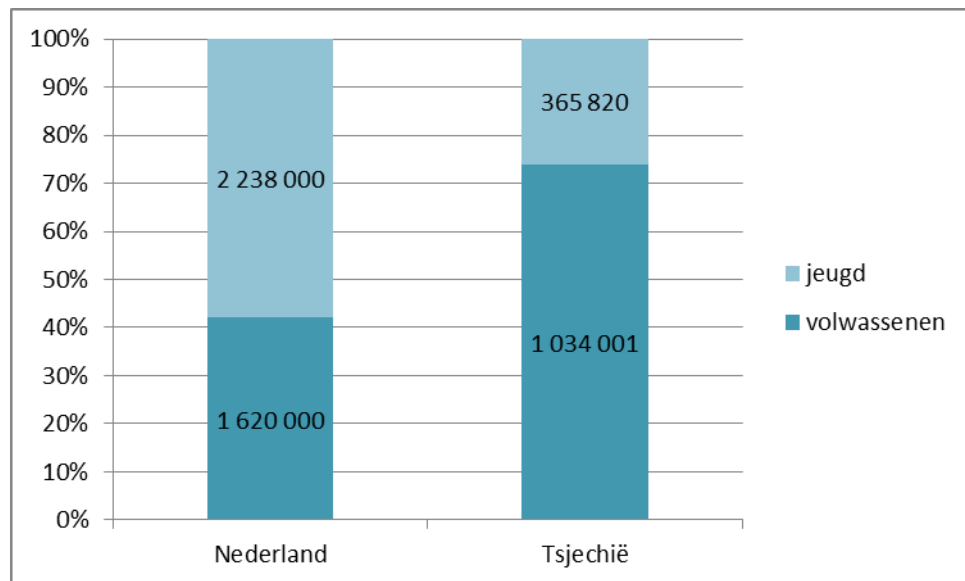

Diagram 6: Het aantal bibliotheken in Nederland en in Tsjechië in 2013 (eigen verwerking)

10.2.3 Leden en tarieven

Hoewel het aantal bibliotheken in Tsjechië wezenlijk groter is, is het aantal leden kleiner. Het heeft verscheidene oorzaken. Ten eerste moet men rekening houden met het aantal inwoners eigenlijk met het verschil van 7 miljoen mensen. Als de percentages van de getallen worden berekend, is het duidelijk dat in Nederland is lid van de bibliotheek 23% van de bevolking en in Tsjechië 13%. Dit betekent nog steeds dat in Tsjechië de kleiner belangstelling voor de diensten van de openbare bibliotheken is. Ten tweede is het interessant naar het percentage van de volwassene leden te kijken. In Nederland is 9,5% en in Tsjechië 8,8% van de volwassenen lid van de bibliotheek. Het is geen verschil van 10% maar alleen 0,7%. Het verschil in het aantal leden is dus door de jeugd veroorzaakt. Het percentage van de jonge Nederlanders die lid van de bibliotheek zijn is ongeveer twee keer groter dan het Tsjechische gegeven. Dit kan verschillende oorzaken hebben. Ten eerste richt het Nederlandse systeem zich bewust naar de jeugd. Er wordt een positief invloed van het voorlezen benadrukt. De kleine kinderen die niet kunnen lezen zijn vaak leden van de openbare bibliotheken. Wat de oudere kinderen betreft, de openbare bibliotheken bieden scholen het goed doorgedachte programma de Bibliotheek op school aan. De moderne vorm van de collecties trekt de aandacht van de jeugd. Men kan veel materialen zoals de e-books of de luisterboeken online krijgen. De enige voorwaarde is om het lid van de openbare bibliotheek te worden. Het lidmaatschap in de openbare bibliotheek is bovendien voor de jeugd meestal gratis. Deze feiten kunnen tot de grotere belangstelling voor de bibliotheken tussen de Nederlandse jeugd leiden. De verhouding tussen de groepen van de leden van de openbare bibliotheken laat Diagram 7 zien.

Diagram 7: De groepen van de leden van de bibliotheken in Nederland en in Tsjechië in 2013 (eigen verwerking)

De tarieven zijn in Nederland hoger dan in Tsjechië wat vooral door een andere economische situatie wordt veroorzaakt. Het voordeel voor de Nederlandse jeugd is dat ze meestal niets of maximaal de helft van het gewone tarief hoeven te betalen. Dit is in de bibliotheekwet geregeld. In Tsjechië worden vooral de kinderen of de bejaarden begunstigd. In Nederland wordt het abonnement niet alleen naar de leeftijdsgroepen ingedeeld maar ook naar het aantal diensten dat het lid krijgt. De Tsjechische bibliotheken bieden alle leden meestal de gelijke diensten aan.

10.2.4 Ondersteuninstellingen

Beide wetten houden rekening met de professionele steun aan de bibliotheken. In Nederland wordt deze functie door de zogenaamde PSO's vervuld. Deze organisaties zijn geen bibliotheken en ze zijn uitsluitend met de ondersteuning van de andere bibliotheken bezig. Er bestaat 9 PSO's in Nederland. De Tsjechische bibliotheekwet definieert de regionale functie. Deze functie wordt door 101 bibliotheken in Tsjechië vervuld. De activiteiten met betrekking tot deze functie maken alleen een deel van alle activiteiten van deze bibliotheken uit.

10.2.5 Activiteiten

In beide landen worden de verschillende activiteiten georganiseerd om de bibliotheken en het lezen te propageren. In Nederland is voor de landelijke campagnes de CPNB verantwoordelijk. In Tsjechië worden de landelijke campagnes vooral door de SKIP georganiseerd. De SKIP is de beroepsorganisatie voor de Tsjechische bibliothecarissen en haar afdelingen organiseren de campagnes en de activiteiten.

11 Vergelijking van de openbare bibliotheken in Dronten en in Vsetín

Zoals werd in de inleiding vermeld, de belangrijkste criteria voor de keuze van de bibliotheken waren het aantal bevolking van de stad en het feit, dat het een openbare bibliotheek is. Het doel van dit hoofdstuk is de werkelijke verschillen en de overeenkomsten tussen twee instituties, die over de bijna gelijke groep in het culturele opzicht zorgen, laten zien. Bovendien werd naar de keuze van de bibliotheken gestreefd die zich in de specifieke regio bevinden om te reflecteren hoe wordt er met de regionale cultuur omgegaan. De laatste vraag was hoe de tradities en de systemen van het bibliotheekwezen in elk land de activiteiten van de bibliotheken beïnvloeden. In dit hoofdstuk worden de bovengenoemde feiten en de cijfers vergeleken en gecommenteerd.

Op de eerste blik hebben de steden Dronten en Vsetín gelijk alleen het aantal inwoners. In Dronten leefde 959 inwoners meer dan in Vsetín in 2013 maar dit verschil had op de cijfers een kleine invloed. De bibliotheek in Dronten is in 1963 opgericht en hoewel ze zich in de unieke regio bevindt, wordt aan dit feit geen specifieke aandacht geschonken. Deze bibliotheek vierde in 2013 het 50 jarig bestaan maar er wordt geen materiaal met betrekking tot haar geschiedenis op de internetpagina geplaatst. De bibliotheek Vsetín is daarentegen in 1921 opgericht en over haar ontwikkeling werden er verschillende artikels gepubliceerd. Bovendien neemt ze vaak deel in de regionale culturele feesten. Haar regionale afdeling heeft ruim 1 800 materialen meer dan de regionale afdeling in Dronten. Deze andere instelling tot de kwestie van de traditie en eigen identiteit kan door het feit worden verklaard dat de bibliotheek in Dronten opeens en van niets ontstond. De reden was het dat in elke stad een bibliotheek moet zijn. De MVK was het resultaat van de lange traditie van de verenigingen van de lezers. In de bibliotheek werkten vaak de regionale patriotten die met hun ideeën het karakter van de MVK beïnvloedden.

11.1 Gebouw en openingstijden

Beide bibliotheken rekenen op de mensen met een lichamelijke beperking en ze zijn voor gehandicapten toegankelijk. De bibliotheek in Dronten is 73 m² groter dan de MVK. Diagram 8 laat zien dat ze aanzienlijk over meer openbare ruimte en meer ruimte voor de medewerkers beschikt. Dat is onder andere door het feit veroorzaakt dat haar ruimte vrij doorlopend is en de trappen een natuurlijk deel van de openbare ruimte uitmaken. De zalen van de MVK bevinden zich ook op de verschillende verdiepingen maar deze zijn slechts met het centrale trappenhuis bereikbaar. Hoewel de MVK over de grotere collectie boeken beschikt, is ook

haar opslagplaats kleiner. Dit maakt vooral het speciale systeem van de compacte rekken, het aantal boeken in de openbare ruimte en het aantal cd's mogelijk.

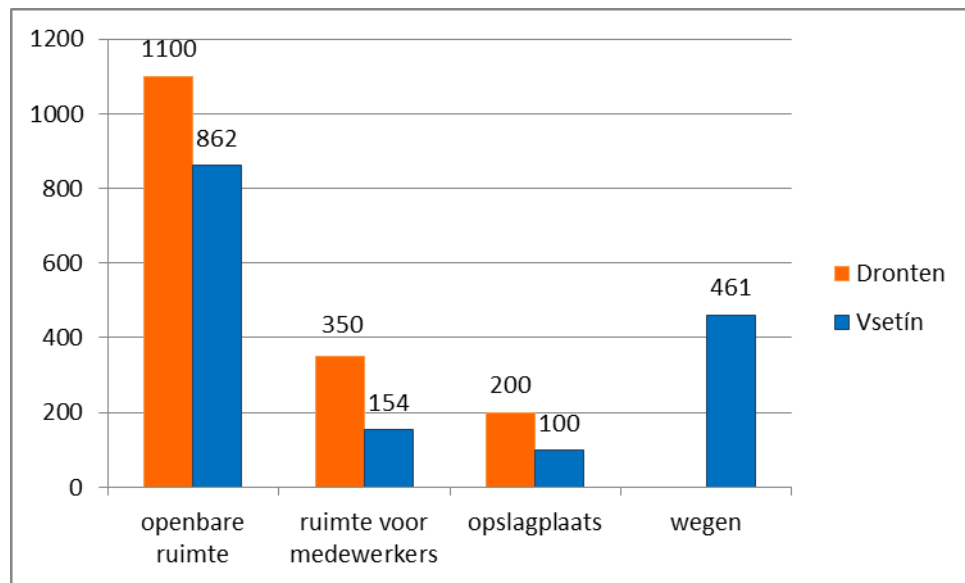

Diagram 8: De ruimte in de bibliotheken in 2013 in m² (eigen verwerking)

De bibliotheek in Dronten is 50 uur per week geopend wat 5 uur meer dan de bibliotheek in Vsetín is. De leden kunnen in beide bibliotheken tijdens de openingstijden zelf boeken uitlenen. In Dronten kunnen ze de boeken bovendien zelf terugbrengen.

11.2 Leden en tarieven

De vergelijking van het aantal leden is moeilijk. De landen gebruiken andere principes om de leden te verdelen. In de Nederlandse bibliotheken worden meestal de leden tot en met 17 als de jeugd beschouwd, maar in Tsjechië is deze grens 15 jaar.

De bibliotheek in Dronten heeft opvallend meer leden dan de bibliotheek in Vsetín. Uit Diagram 9 is duidelijk zichtbaar dat het aantal leden dubbel is. Het aantal volwassenen is bijna gelijk, maar er moet rekening worden gehouden met de andere definitie van de jeugd. Het aantal jonge lezers in Dronten was 9 173 in 2013. De MVK had in die tijd maar 1 487 leden tot en met 15 jaar. Het verschil van drie jaar kan niet de enige reden van dit verschil zijn. De bibliotheek Dronten werkt systematisch met de scholen in haar omgeving samen in het kader van het programma de Bibliotheek op school. Eén van de mogelijkheden van dit programma is dat alle studenten de leden worden van de bibliotheek. Het is het geval van de Ichthus College. De invloed heeft bovendien het feit dat de leden tot en met 17 niets voor het lidmaatschap te hoeven betalen. De bibliotheek biedt dankzij het centrale systeem veel online mogelijkheden die vooral de jeugd aantrekkelijk vindt. Het gaat bijvoorbeeld over de LuisterBieb en de Bibliotheek, die ruime aanbieding van e-books heeft. Deze diensten kosten

de bibliotheek in Dronten bijna geen moeite. Het verschil in het aantal jeugdleden is in overeenstemming met de nationale statistieken.

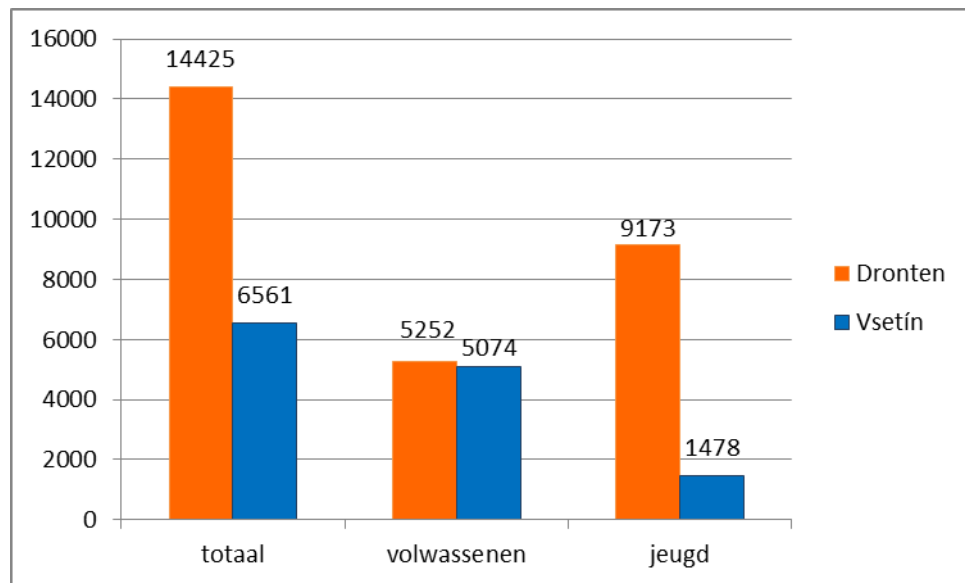
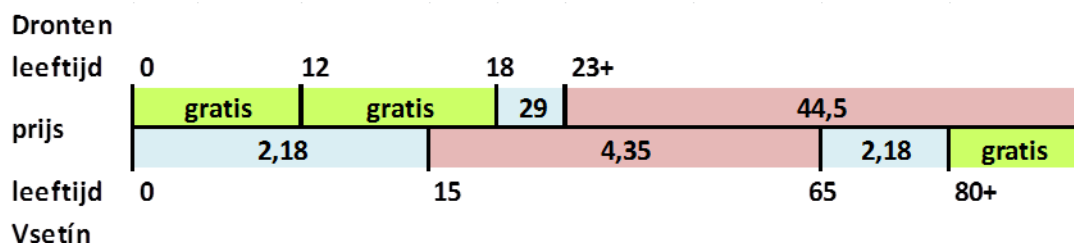

Diagram 9: Het aantal leden in 2013 (eigen verwerking)

Het gebied van de tarieven is sterk onder de invloed van de nationale systemen. De bibliotheek in Dronten biedt haar leden meer varianten. Haar leden betalen meestal alleen voor de diensten die ze willen gebruiken. In Vsetín worden voor alle leden de gelijke diensten aangeboden. Het voordeel in Vsetín is dat het aantal uitgeleende materialen onbeperkt is. De tarieven verschillen daar alleen volgens de leeftijd. In Dronten en in Vsetín worden er vier leeftijdsgroepen onderscheid, maar de verschillende criteria voor de indeling gelden in elke bibliotheek. Afbeelding 5 toont deze verschillen tussen de leeftijdsgroepen en de prijs van het basisabonnementen. De kronen werden volgens de koers van de Nationale Bank Tsjechië op 3 april 2015 omgerekend. Hoewel het verschil in de prijzen wezenlijk is, wordt het vooral door de andere economische situatie veroorzaakt.

Afbeelding 5: De tarieven in de bibliotheken Dronten en Vsetín in 2015 in euro (eigen verwerking)

In overeenstemming met de gewone politiek van de openbare bibliotheken in Nederland hoeven de leden tot en met 17 in Dronten niets te betalen. Dit heeft de positieve invloed op het aantal lezers in deze leeftijdsgroep. Deze instelling kan de positieve gevolgen in de

toekomst hebben want er wordt voorgesteld, dat de kleine lezers hun hele leven aan de bibliotheken trouw blijven. De MVK richt zich meer naar de families en de bejaarden wat de groepen zijn die meestal over hun uitgaven voor de cultuur moeten nadenken.

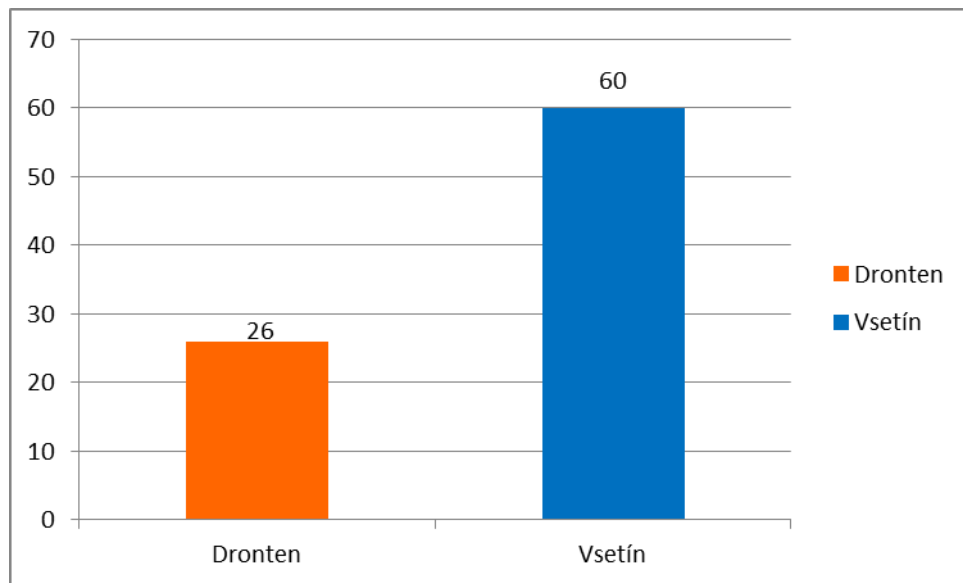
De leden van de bibliotheek in Dronten hebben dankzij hun abonnement verschillende kortingen op de culturele acties in het hele land.

11.3 Collectie

De collectie in Dronten is aanzienlijk kleiner dan die in Vsetín. De bibliotheek beschikte over 41 431 items minder in 2013 dan de MVK. Dit wordt waarschijnlijk door de verschillende posities van deze bibliotheken in hun nationale systemen veroorzaakt. Hoewel beide steden het gelijke aantal inwoners hebben, maakt de bibliotheek in Dronten een deel van de grotere bibliotheekorganisatie uit. De bibliotheek in Vsetín is daarentegen zelfstandig en ze vervult bovendien de regionale functie. Ze heeft de bewaarfunctie in betrekking tot de regionale literatuur. Tenslotte moet de MVK over meer cd's beschikken want ze kan haar leden geen toegang tot de centrale bewaarplaats voor muziek of de luisterboeken aanbieden. De centrale positie van de MVK weerspiegelt zich eveneens in het aantal lopende abonnementen op de kranten en de tijdschriften of het aantal talen waarin de materialen worden aangeschaft. De bibliotheek in Dronten is meer naar het winkelconcept en de aanbieding van de actuele boeken opgericht. De leden kunnen bovendien de centrale elektronische bronnen gebruiken. Het aantal aangeschafte items was in beide bibliotheken ruim 7 000 in 2013. Het verschil in de grootte van de collecties heeft dus de betrekking tot de karakters van de bibliotheken.

Hoewel het aantal leden in Dronten in 2013 groter dan in Vsetín was, was het aantal uitleningen 11 000 materialen kleiner. Als dit cijfer per lezer wordt berekend, wordt het verschil even duidelijker. Het gemiddelde lid in Vsetín leende in 2013 twee keer zoveel items dan die in Dronten. Dit toont Diagram 10. Deze situatie heeft waarschijnlijk meer oorzaken. Ten eerste zegt het aantal leden niets over hun activiteit. Het is mogelijk dat veel jonge mensen met het kosteloze abonnement de bibliotheek in feite niet bezoeken. Ze kunnen wel gebruik van de elektronische diensten van de bibliotheek maken, maar dit maakt geen deel van de statistieken uit. Bovendien daalt de belangstelling voor de klassieke boeken over het algemeen. De gewone boeken zijn populair vooral tussen de kleine kinderen en de bejaarden die eigenlijk de korting op het lidmaatschap in Vsetín hebben. De MVK beschikt over de ruime fysieke collectie en haar leden vinden het aantrekkelijk. De leden van de MVK kunnen bovendien de actuele e-books pas vanaf 2015 lenen en tot die tijd konden ze niet tussen deze twee vormen kiezen. Alle uitleningen maakten dan het deel van de statistieken uit. Het

verschil in het aantal uitleningen kan dus gedeeltelijk door het karakter van de leden verklaard worden en gedeeltelijk door het aanbod van de bibliotheken.

Diagram 10: Het aantal uitleningen per lid in 2013 (eigen verwerking)

Het nationale systeem van de bibliotheken weerspiegelt zich in het proces van de aankoop van de nieuwe materialen. De medewerkers in Dronten bestellen titels door de Bibliotheek FlevoMeer en binnen een paar weken krijgen ze de ingewerkte boeken. Dit stelt de lagere eisen aan de medewerkers. De bibliotheek in Vsetín is daarentegen bezig met de aankoop en de inwerking van de boeken niet alleen voor zichzelf maar ook voor sommige bibliotheken in de regio. Dit kan het verschil tussen het aantal medewerkers toelichten.

11.4 Diensten en activiteiten

Beide bibliotheken organiseerden in 2013 verschillende activiteiten. Dat waren zowel de culturele als de literaire activiteiten. Ze boden de opleidingscursussen aan. De bibliotheken namen bovendien deel aan de landelijke campagnes. De bibliotheken werkten met de scholen samen. In Dronten was deze samenwerking binnen het kader van de Bibliotheek op school. De bibliotheken denken aan de gehandicapten en bieden hun specifieke diensten aan.

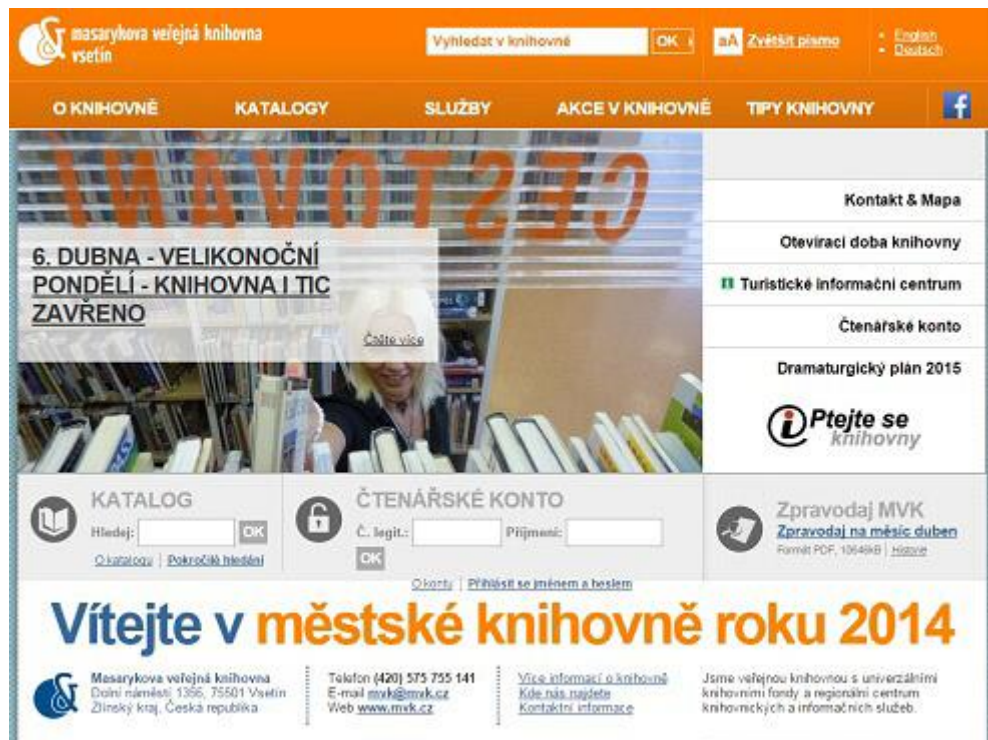
In Dronten werden 297 activiteiten minder dan in Vsetín georganiseerd, maar het gemiddelde aantal bezoekers werd 11 mensen groter. Op het gebied van de diensten is het moeilijk tot de bepaalde conclusie over de oorzaken te komen. Er bestaan veel factoren die op de activiteiten invloed hebben bijvoorbeeld de doelgroep, de populariteit van het thema, de ruimte, de financiën of de promotie van de activiteit. Beide bibliotheken richten zich naar hun klanten en ze zijn niet alleen gebouwen waar de boeken worden uitgeleend.

Tot de belangrijke taken behoort de communicatie met het openbaar. Tegelijkertijd wordt meer aandacht aan de elektronische communicatiemiddelen bestemd. De bibliotheek in Dronten beschikt over geen eigen webpagina of de Facebook account. De communicatie wordt door de FlevoMeer Bibliotheek gerealiseerd. De webpagina van de bibliotheekorganisatie beantwoordt op de eisen van de huiselijke landstijl en ze is goed overzichtelijk. De FlevoMeer Bibliotheek beschikt bovendien over de Twitter account waar de informatie over de actuele activiteiten regelmatig worden geplaatst. Het is de goede manier hoe de potentiële bezoekers op de hoogte houden. Het nadeel van het systeem is dat de bibliotheek Dronten over geen eigen ruimte beschikt. De berichten over deze vestiging maken alleen een deel van de andere berichten over de andere vestigingen uit. De bibliotheek kan geen echte contact met haar bezoekers opnemen.

De MVK zorgt zelf voor eigen webpagina en de Facebook account. Hoewel haar pagina niet zo overzichtelijk is als die van de bibliotheek in Dronten, biedt ze het betere inzicht in de werking van de bibliotheek. Er wordt niet alleen informatie over de komende acties gepubliceerd, maar ook de korte reportages over de vorige activiteiten. Op haar Facebook pagina verschijnen de foto's of de berichtjes over het werk van de bibliothecarissen, hun tips voor de goede boeken en actuele informatie over de bibliotheek. Dit alles laat de MVK zien meer als een groep mensen waarmee men kan zich identificeren dan als een verre institutie. Dit systeem van de communicatie stelt de hoge eisen maar het beantwoordt beter aan de maatschappelijke rol van de bibliotheek. Afbeelding 6 laat de webpagina van de bibliotheek in Dronten zien en Afbeelding 7 toont de pagina van de MVK.

Afbeelding 6: De webpagina van de bibliotheek in Dronten (Geraadpleegd op 3 april, 2015, op <http://flevomeerbibliotheek.nl/>.)

Afbeelding 7: De webpagina van de MVK (Geraadpleegd op 3 april, 2015, op <http://www.mvk.cz/>.)

11.5 Financiële situatie

Beide bibliotheken hebben de moeilijkheden met de bezuinigingen van de gemeenten. De MVK was in 2013 succesvol en boven de subsidie van de stad kreeg ze de speciale subsidies van de subsidieprogramma's. Diagram 11 beschrijft de structuur van de mediakosten die in beide bibliotheken bijna gelijk was. De kronen werden volgens de koers van de Nationale Bank Tsjechië op 3 april 2015 omgerekend.

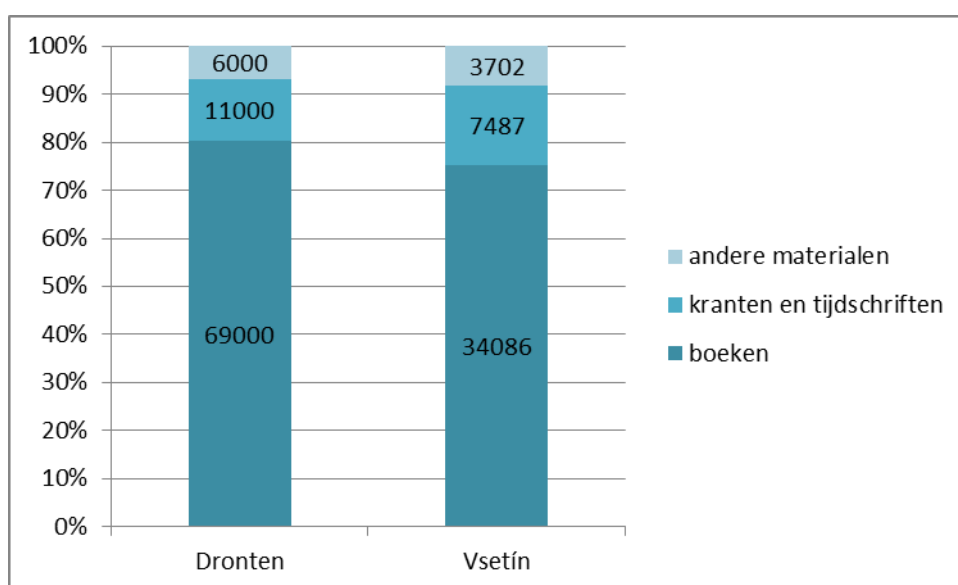

Diagram 11: De structuur van de mediakosten in 2013 (eigen verwerking)

11.6 Medewerkers

Het aantal medewerkers in Dronten is vijf mensen kleiner dan in Vsetín. In Dronten werken uitsluitend de deeltijdwerkers in tegenstelling tot de werkers in Vsetín. Dit verschil kan gemakkelijk verklaard worden door de rol van de bibliotheek in het systeem. De MVK wordt door geen andere bibliotheek ondersteund en de medewerkers moeten alle gewone activiteiten zelf voeren. Bovendien zijn de medewerkers met de regionale functie bezig.

12 Conclusie

De rol van de bibliotheken en de rol van de geschiedenis worden hedendaags onderschat. Toch laat mijn vergelijking van de bibliotheken zien, dat beide steeds de invloed op de maatschappij en de huidige situatie hebben.

Nederland beschikt over het kleinere aantal bibliotheken met de sterke en goed bepaalde bindingen. Deze samenwerking geeft de bibliotheken de sterke positie tijdens de onderhandelingen met de uitgevers. Dat maakt de verschillende projecten zoals de LuisterBieb of de Bibliotheek mogelijk. Deze projecten helpen de nieuwe leden te krijgen wat hedendaags moeilijk is. De nieuwe technologieën trekken de aandacht van de jeugd en daarom steeg hun aantal in de laatste jaren. De bibliotheken houden rekening met de belangrijkheid van de belangstelling van de komende generaties voor de bibliotheken en ze richten zich naar de jeugd. In Nederland is het gewoon dat men tot 18 jaar meestal niets voor het abonnement betaalt. De bibliotheken gebruiken meestal het collectieve logo, dat een duidelijk kenmerk van de openbare bibliotheken werd. De leden van de openbare bibliotheken zijn dankzij deze logo's op hun bibliotheekpassen gemakkelijk onderscheidbaar en daarom werden ze de interessante doelgroep voor andere instellingen. Het begin van het jaar 2015 was voor de Nederlandse bibliotheken succesvol want de nieuwe bibliotheekwet trad in werking. Eén van de plannen van de Nederlandse bibliotheken voor de komende jaren is de Nationale Bibliotheekpas.

Dit alles weerspiegelt zich in mijn analyse van de bibliotheek in Dronten. Hoewel ze zich in de stad bevindt, is ze in feite alleen één vestiging van de grotere bibliotheekorganisatie. Ze gebruikt het nationale logo dat zich onder andere op het gebouw bevindt. Haar leden kunnen met hun bibliotheekpassen verschillende kortingen krijgen. De vestiging in Dronten is vooral met de klantendiensten bezig. De andere taken worden door de hoger geplaatste organisatie vervuld. De structuur van de leden is evenredig aan de nationale trend. De jonge leden krijgen hun abonnementen gratis. De bibliotheek maakt gebruik van de gemeenschappelijke nationale elektronische diensten.

Het Tsjechische systeem beschikt over het grote aantal zelfstandige bibliotheken wat waarschijnlijk het gevolg van de eerste bibliotheekwet is. In de laatste decennia waren de bibliotheken vooral met de aanpassing aan de nieuwe politieke, economische en technologische omstandigheden bezig. De ontwikkeling werd vooral door het gebrek aan middelen en door de verouderde wet afgeremd. In Tsjechië bestaan veel programma's die de speciale subsidies aan de bibliotheken geven. Tot nu toe wordt geen definitieve beslissing

over het auteursrecht op het gebied van de e-books genomen en daarom worden deze diensten slechts in een kleine mate verleend. In de laatste jaren werd het proces van de modernisatie van de openbare bibliotheken in de grotere mate beëindigd en ze kunnen nu meer met de nieuwe ideeën bezig zijn. De Tsjechische bibliotheken beschikken over de groep van de trouwe leden en ze proberen met hun nieuwe diensten ook de nieuwe klanten te krijgen. Het aantal vestigingen kan het voordeel zijn, want ze kunnen als de echte leden van de plaatselijke maatschappij worden beschouwd.

De bibliotheek in Vsetín werkt steeds op haar diensten. De grootste stap was de verhuizing die haar de nieuwe mogelijkheden aanbood. De bibliotheek verbetert haar diensten, ze probeert geld voor de verbeteringen van de verschillende programma's te krijgen en ze benadrukt haar maatschappelijke functie. De MVK organiseert de activiteiten die betrekking tot de regio en het culturele gebied hebben. Ze werkt met de scholen samen, maar het aantal jonge leden is klein. Ze helpt andere kleine bibliotheken in haar gebied binnen het kader van de regionale functie.

Ondanks alle verschillen in de feiten en in de cijfers bij de nationale systemen of bij de concrete bibliotheken is het duidelijk, dat het hoofddoel voor de bibliotheken in beide landen is vooral de plaatselijke toegangspoorten tot kennis te zijn en tot de culturele ontwikkeling van de maatschappij te dienen.

Bronnen

Bibliotheek Den Haag

2015 Centrale Discotheek Rotterdam. Geraadpleegd op 5 maart, 2015, op <http://www.bibliotheekdenhaag.nl/Lenen/Lenen-uit-andere-bibliotheken/Centrale-Discotheek-Rotterdam.htm>.

Botman, P.

2015 informatie en statistieken van de bibliotheek Dronten [elektronische communicatie]

Brummel, L.

1960 'Henri Ekhard Greve'. In: *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, 1959-1960*, p. 92-96.

Centraal Bureau voor de Statistiek

2014 Openbare bibliotheken. Geraadpleegd op 9 februari, 2015, op <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=70763ned&D1=a&D2=a&HDR=T&STB=G1&VW=T>.

Cejpek, J., Činčera, J., Hlaváček, I. e.a.

2002 *Dějiny knihoven a knihovnictví*. Praha: Karolinum.

de Bibliotheek

2015 Veelgestelde vragen. Geraadpleegd op 5 maart, 2015, op <http://veelgestelde-vragen.bibliotheek.nl/>.

FlevoMeer Bibliotheek

2014 Jaaroverzicht 2013. Geraadpleegd op <http://www.flevomeerbibliotheek.nl/content/dam/flevoland/flevomeer/bestanden/jaaroverzicht-2013.pdf>.

2015 de Bibliotheek FlevoMeer [webpagina]. Geraadpleegd op <http://flevomeerbibliotheek.nl/home.html>.

Fukarová, E., Brázdová, Š.

2014 Knihovní zákon. *WikiKnihovna* [online]. Geraadpleegd op 18 maart, 2015, op http://wiki.knihovna.cz/index.php/Knihovn%C3%AD_z%C3%A1kon.

Gemeente Dronten

2015 Dronten. Geraadpleegd op 1 februari, 2015, op http://www.dronten.nl/bezoek-dronten/dronten_3319/.

Hillebrink, C., Huysman, F.

2008 Terugblik 2010-2012. Vooruitblik naar de Toekomst. Geraadpleegd op http://dcr.bibliotheek.nl/binaries/content/assets/stichting/jaarverslagen/terugblik_vooruitblik_bnl.pdf.

International Federation of Library Associations and Institutions

1992 Manifest voor de openbare bibliotheken. Geraadpleegd op http://www.debibliotheeken.nl/fileadmin/documenten/1994_unesco_manifest-over-de-openbare-bibliotheek.pdf.

Koninklijke Nederlandse Vereniging van Informatieprofessionals

2013 *Geschiedenis*. Geraadpleegd op 16 februari, 2015, op <http://knvi.net/over-de-knvi/>.

Koninkrijk der Nederlanden

2014 *Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen*. Geraadpleegd op http://www.debibliotheeken.nl/fileadmin/documenten/2014_bibliotheekwet_wetsvoorstel-wet-stelsel-openbare-bibliotheekvoorzieningen.pdf.

Koren, M.

2006 'Legislativní rámec veřejných knihoven v Holandsku'. In: *Knihovny současnosti 2006*. Brno: Sdružení knihoven ČR, p. 427-433.

Lonská, P.

2012 *Prezentace knihovnických služeb veřejnosti: analýza současného stavu veřejných knihovnických služeb v Nizozemsku a v České republice*. Proefschrift Praha. Praha: Karlova univerzita.

Masarykova veřejná knihovna Vsetín

- 2014 Výroční zpráva Masarykovy veřejné knihovny ve Vsetíně za rok 2013. Geraadpleegd op <http://www.mvk.cz/archiv/stazeni/MVK-102162-vz2013final.pdf>.
- 2015 Masarykova veřejná knihovna Vsetín [webpagina]. Geraadpleegd op <http://www.mvk.cz/>.

Město Vsetín

- 2015 O našem městě. Geraadpleegd op 1 april, 2015, op <http://www.mestovsetin.cz/mesto.asp?p1=6517>.

Ministerstvo kultury České republiky

- 2011 Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. Geraadpleegd op www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/knihovny/VerzeMKdefinit.doc.
- 2015 VISK (Veřejné informační služby knihoven) výsledky dotačního řízení pro rok 2015. Geraadpleegd op 20 maart, 2015, op http://www.mkcr.cz/cz/literatura-a-knihovny/granty-a-programy/oblast_knih/visk-verejne-informacni-sluzby-knihoven-vysledky-dotacniho-rizeni-pro-rok-2015-252188/.

Mynářová, V.

- 2011 'Obalkyknih.cz – služba knihovnám a jejich uživatelům'. In: *Duha*, jrg. 25, nr. 1. Geraadpleegd op: <http://duha.mzk.cz/clanky/obalkyknihcz-sluzba-knihovnam-jejich-uzivatelum>.

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu

- 2011 *Základní statistické údaje o kultuře v České republice 2010 III. díl, Knihovny a vydavatelská činnost*. Praha: NIPOS - Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Centrum informací a statistik kultury.
- 2012 *Základní statistické údaje o kultuře v České republice 2011 III. díl, Knihovny a vydavatelská činnost*. Praha: NIPOS - Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Centrum informací a statistik kultury.
- 2013 *Základní statistické údaje o kultuře v České republice 2012 III. díl, Knihovny a vydavatelská činnost*. Praha: NIPOS - Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Centrum informací a statistik kultury.

2014 *Základní statistické údaje o kultuře v České republice 2013 III. díl, Knihovny a vydavatelská činnost*. Praha: NIPOS - Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Centrum informací a statistik kultury.

Národní knihovna ČR

2014 Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2013. Geraadpleegd op http://ipk.nkp.cz/docs/RF/VyrocníZpravaRF_2013.pdf.

2015a Legislativa, standardy. Geraadpleegd op 18 maart, 2015, op <http://ipk.nkp.cz/legislativa>.

2015b ZÁKON ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). Geraadpleegd op 19 maart, 2015, op http://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provadeci-prepisy/Zakon257.htm.

2015c Přehled vybraných ukazatelů některých sítí knihoven v ČR (od r. 1993). Geraadpleegd op 20 maart, 2015, op http://ipk.nkp.cz/statistika-pruzkumy-dokumenty/statistiky/prehled-vybranych-ukazatelu-nekterych-siti-knihoven-v-cr-od-r.-1993#VK11_2015.

2015d Zápis z jednání hodnotitelské komise programu knihovna 21. století konaného dne 19. 2. 2015. Geraadpleegd op 20 maart, 2015, op <http://ipk.nkp.cz/programy-podpory/knihovna-21.-stoleti-k21>.

2015e Systém knihoven v ČR. Geraadpleegd op 21 maart, 2015, op <http://archiv.knihovny.cz/co-to-je-knihovna/system-knihoven-v-cr>.

ProBiblio

2014 Bibliotheken in Nederland. Geraadpleegd op <http://www.siob.nl/media/documents/5-Rapportage-Bibliotheken-in-Nederland-ProBiblio-DEF.pdf>.

Richter, V.

1999 ‘Strategie knihoven ČR 1999-2003’. In: *Knihovny současnosti '99*. Brno: Sdružení knihoven ČR, p. 29-72.

2012 ‘Koncepte rozvoje knihoven ČR na léta 2011 – 2015 včetně internetizace knihoven. Knihovny pro EVROPU 2020’. In: *Knihovna*, jrg. 23, nr. 1, p. 59-75.

Riedlová, D.

2015 informatie en statistieken van de MVK [elektronische communicatie]

Rylich, J.

2013 'Výsledky evropského průzkumu využívání veřejných knihoven'. In: *Ikaros*, jrg. 17, nr. 8. Geraadpleegd op: <http://www.ikaros.cz/vysledky-evropskeho-pruzkumu-vyuzivani-verejnych-knihoven>.

Samenwerkende Provinciale Serviceorganisaties Nederland

2015 Samenwerkende Provinciale Serviceorganisaties Nederland (SPN). Geraadpleegd op 16 februari, 2015, op <http://www.stichtingspn.nl/>.

Schneiders, P.

1997 *Nederlandse bibliotheekgeschiedenis: van librije tot virtuele bibliotheek*. Den Haag: NBLC Uitgeverij.

Sdružení knihoven ČR

2004 'Usnesení vlády české republiky ze 7. července 2004 č. 679'. In: *Knihovny současnosti 2004*. Brno: Sdružení knihoven ČR.

Sectorinstituut Openbare Bibliotheken

2014a Korte geschiedenis openbare bibliotheek. Geraadpleegd op 23 december, 2014, op <http://www.siob.nl/bibliotheekmonitor/trends-bibliotheken/achtergrondinformatie/korte-geschiedenis-openbare-bibliotheek/item57>.

2014b Aantal bibliotheekorganisaties. Geraadpleegd op 23 december, 2014, op <http://www.siob.nl/bibliotheekmonitor/trends-bibliotheken/organisaties-en-vestigingen/aantal-bibliotheekorganisaties/item23>.

2014c Baten. Geraadpleegd op 9 januari, 2015, op <http://www.siob.nl/bibliotheekmonitor/trends-bibliotheken/organisaties-en-vestigingen/baten-en-lasten/item24>.

Semrádová, E.

2012 *České veřejné knihovny včera, dnes a...*. Hradec Králové: Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové.

Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek

2015a Nederland Leest. Geraadpleegd op 10 maart, 2015, op <http://web.cpnb.nl/cpnb/campagne.vm?c=161>.

2015b De Nationale Voorleesdagen. Geraadpleegd op 10 maart, 2015, op <http://web.cpnb.nl/cpnb/campagne.vm?c=122>.

2015c Boekenweek. Geraadpleegd op 10 maart, 2015, op <http://web.cpnb.nl/cpnb/campagne.vm?c=104>.

Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky

2015 Přehled připravovaných akcí SKIP - 2015. Geraadpleegd op 25 maart, 2015, op <http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/>.

Ševčíková, V., Válková, L.

2013 'Všichni na jedné židli?! Spolupráce knihoven v rámci Ptejte se knihovny'. In: *Knihovny současnosti 2013*. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, p. 107-117.

The World Factbook

2014a Netherlands. Geraadpleegd op 16 maart, 2015, op <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/nl.html>.

2014b Czech Republic. Geraadpleegd op 16 maart, 2015, op <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ez.html>.

Ústřední knihovnická rada ČR

2002 Stanovy a jednací řád Ústřední knihovnické rady České republiky. Geraadpleegd op 24 maart, 2015, op <http://www.ukr.knihovna.cz/stanovy/>.

Vědecká knihovna v Olomouci

2014 České knihovnictví v letech 1945 - 1989. Geraadpleegd op 18 maart, 2015, op <http://www.vkol.cz/data/soubory/rf/vyvoj2.pdf>.

Vereniging van Openbare Bibliotheken

2012a *de Bibliotheek levert waarde Strategie 2012-2016*. Nederland: Vereniging van Openbare Bibliotheken.

2014a Naar een bibliotheekwet. Geraadpleegd op 6 februari, 2015, op <http://www.debibliotheeken.nl/belangenbehartiging/bibliotheekwet/naar-een-bibliotheekwet/>.

- 2014b Debat bibliotheekwet afgerond. Geraadpleegd op 6 februari, 2015, op <http://www.debibliotheeken.nl/nc/de-vob/publicaties/nieuws/bericht/debat-bibliotheekwet-afgerond/>.
- 2014c Jaarplan 2015 Vereniging van Openbare Bibliotheken. Geraadpleegd op http://www.debibliotheeken.nl/fileadmin/documenten/vob/2015_jaarplan_vereniging-van-openbare-bibliotheeken_vob.pdf.
- 2015a De Nationale Bibliotheekpas. Geraadpleegd op 7 maart, 2015, op <http://www.debibliotheeken.nl/de-branche/strategie-2012-2016/de-nationale-bibliotheekpas/>.
- 2015b Tarieven abonnement 'lenen in de bieb'. Geraadpleegd op http://www.debibliotheeken.nl/fileadmin/documenten/2014_branchestrategie_nationale-bibliotheekpas_voorstel-tarieven_spn-vob.pdf.
- 2015c Campagnes. Geraadpleegd op 10 maart, 2015, op <http://www.debibliotheeken.nl/de-branche/marketing/campagnes/>.
- 2015d E-content. Geraadpleegd op 7 maart, 2015, op <http://www.debibliotheeken.nl/de-branche/digitale-bibliotheek/e-content/>.

Lijst van tabellen

<i>Tabel 1: De ontwikkeling van het instapniveau.....</i>	<i>19</i>
<i>Tabel 2: Het overzicht van de baten van de openbare bibliotheken van 2009 t/m 2013.....</i>	<i>20</i>
<i>Tabel 3: De mediakosten van 2009 t/m 2013 .....</i>	<i>21</i>
<i>Tabel 4: Het overzicht van de standaardtarieven van de openbare bibliotheken in de provinciale hoofdsteden.....</i>	<i>26</i>
<i>Tabel 5: Het ‘Lenen-in-de-bieb’ abonnement .....</i>	<i>30</i>
<i>Tabel 6: De mediakosten van 2009 t/m 2013 .....</i>	<i>43</i>
<i>Tabel 7: Het overzicht van de standaardtarieven van de openbare bibliotheken in de regionale hoofdsteden.....</i>	<i>49</i>

Lijst van diagrammen

<i>Diagram 1: Het aantal niet-commerciële bibliotheekorganisaties in gekozen jaren van 2001 t/m 2013 .....</i>	<i>23</i>
<i>Diagram 2: Het aantal vestigingen en servicepunten van 2009 t/m 2013.....</i>	<i>24</i>
<i>Diagram 3: De ontwikkeling van het aantal ingeschreven gebruikers van 2009 t/m 2013.....</i>	<i>25</i>
<i>Diagram 4: Het aantal bibliotheken en vestigingen van 2009 t/m 2013 .....</i>	<i>47</i>
<i>Diagram 5: De ontwikkeling van het aantal ingeschreven gebruikers van 2009 t/m 2013.....</i>	<i>48</i>
<i>Diagram 6: Het aantal bibliotheken in Nederland en in Tsjechië in 2013.....</i>	<i>64</i>
<i>Diagram 7: De groepen van de leden van de bibliotheken in Nederland en in Tsjechië in 2013 .....</i>	<i>65</i>
<i>Diagram 8: De ruimte in de bibliotheken in 2013.....</i>	<i>67</i>
<i>Diagram 9: Het aantal leden in 2013 .....</i>	<i>68</i>
<i>Diagram 10: Het aantal uitleningen per lid in 2013 .....</i>	<i>70</i>
<i>Diagram 11: De structuur van de mediakosten in 2013.....</i>	<i>73</i>

Lijst van afbeeldingen

<i>Afbeelding 1: Het winkelconcept in de bibliotheek Dronten .....</i>	<i>33</i>
<i>Afbeelding 2: Het logo van de Bibliotheek FlevoMeer.....</i>	<i>36</i>
<i>Afbeelding 3: Het thematische koffertje.....</i>	<i>57</i>
<i>Afbeelding 4: Het logo van de MVK.....</i>	<i>58</i>
<i>Afbeelding 5: De tarieven in de bibliotheken Dronten en Vsetín in 2015 .....</i>	<i>68</i>
<i>Afbeelding 6: De webpagina van de bibliotheek in Dronten.....</i>	<i>72</i>
<i>Afbeelding 7: De webpagina van de MVK.....</i>	<i>72</i>